

EESTI EVANGEELIUMI KRISTLASTE JA BAPTISTIDE
KOGUDUSTE LIIT
KÕRGEM USUTEADUSLIK SEMINAR

Panainti Posmatš

**EESTI EKB LIIDU EESTI- JA VENEKEELSETE
KOGUDUSTE KOOSTÖÖ VÕIMALUSTEST**

Lõputöö

Juhendaja: Leho Paldre, *mag. art*

Tartu 2017

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. ÜLEVAADE EESTI KRISTLIKUST AJALOOST	7
1.1 Kristluse jõudmine Eestisse.....	7
1.2. Reformatsiooni mõjud Eestis.....	8
1.3. Baptistide ja vabakirikute tekkimine Eestis.....	9
1.4. Venekeelne töö enne I maailmasõda.....	10
1.5. Venekeelne töö pärast I maailmasõda.....	11
1.6. Vene regioon täna.....	12
2. LÕIMUMISE OLUKORD JA PROBLEEMID EESTI ÜHISKONNAS	13
2.1. Eesti rahvastiku koosseisu muutus 20.–21. sajandil.....	13
2.2. Inforuum.....	14
2.3. Riigipoolsed meetmed lõimumise toetamiseks.....	15
2.4. Lõimumisstrateegiad.....	16
2.5. Lõimumise olukord Eestis.....	17
2.6. Meedia ja lõimumine.....	18
2.7. Keeleoskus ja lõimumine.....	20
2.8. Mis takistab lõimumist?.....	22
2.9. Kes on eestlane?.....	23
2.10. Sallivus ja lõimumine.....	24
2.11. Muulaste eripärad.....	25
2.12. Vastastikused ootused.....	26
3. EKB LIIDU KOGUDUSTE LÕIMUMISE MINEVIK, OLEVIK JA TULEVIK	
INTERVJUUDE PÕHJAL	27
3.1. Minevikku puudutavad faktid.....	27
3.2. Olevikku puudutavad faktid.....	28
3.3. Tulevikku puudutavad faktid.....	29
3.4. Teoloogilised erinevused.....	30
3.5. Koguduste lõimumist mõjutavaid sotsiaalseid tegureid.....	31
KOKKUVÕTE	33

KASUTATUD KIRJANDUS	35
LISA 1. INTERVJUUD	37
Intervjuu 1.....	37
Intervjuu 2.....	39
Intervjuu 3.....	41
Intervjuu 4.....	43
Intervjuu 5.....	45
Intervjuu 6.....	46
Intervjuu 7.....	49
Intervjuu 8.....	50
Intervjuu 9.....	51
Intervjuu 10.....	52
Intervjuu 11.....	53
SUMMARY	55

SISSEJUHATUS

Selle töö eesmärgiks on kajastada Eesti EKB Liidu eesti- ja venekeelsete koguduste koostöövorme minevikus ja olevikus ning esitada ka tulevikuperspektiive. Info kogumiseks olen intervjuerinud inimesi, kes on eesti- ja venekeelsete koguduste koostööga lähedalt seotud: Eesti EKB Liidu pastoreid, presidente, vene regiooni vanempastoreid. Kuna kogudustes toimuvad protsessid ei toimu isolatsioonis, vaid on seotud ühiskonna lõimumisprotsessidega laiemalt, siis olen töö teoreetilises osas käsitlenud pikemalt lõimumise olukorda ja probleeme Eesti ühiskonnas.

Et asetada intervjuudest tulenevad faktid konteksti, siis töö esimeses osas annan ülevaate Eestimaa kristlikust ajaloost, et mõtestada olukorda, kus oleme praegu. Kristliku ajaloo ülevaates tahan näidata, kuidas kristlus jõudis Eesti aladele, kuidas on mõjutanud seda maad reformatsioon, kuidas tekkisid esimesed vabakogudused, esimesed baptistikogudused ja esimesed venekeelsed vabakogudused. Statistikaameti andmete põhjal kirjeldan Eesti rahvastiku koosseisu muutumist viimastel sajanditel.

Lõimumise teema on aktuaalne mitte ainult EKB Liidus, vaid ka Eesti ühiskonnas laiemalt. Eri rahvaste olukorda Eestis mõjutavad sotsiaalsed protsessid ja riigivõim, mis võib lõimumisele kaasa aidata või seda takistada. Töö teoreetilises osas käsitlen lõimumise erinevaid staadiume. Samuti vaatlen seda, mis mõjutab lõimumist: mis soodustab ja mis võib peatada lõimumist.

Lõimumine on mind alati huvitanud, sest uue keele ja kultuuriga kohanemist pidin lapsepõlves läbi tegema mitu korda. Olen kasvanud üles Eestis, kuid mu juured ulatuvad Moldovasse. Minu emakeel on rumeenia, mida rääkisid mu mõlemad vanemad. Mind pandi venekeelsesse lasteaeda, kus pidin õppima selgeks uue keele. Mind on pidevalt nimetatud vene keelt kõnelevaks inimeseks, kuid mul ei olnud valikut: pidin selles keeles õppima 12 aastat, lõpetasin vene gümnaasiumi. Ei ole lihtne kasvada võõral maal, kus mind nimetatakse vene keelt kõnelevaks ja minuga püütakse rääkida vene keeles. Võõrsil võõraste keskel olla ei ole lihtne.

Erinevate kultuuride lõimumine ei ole näha ainult minu perekonna ajaloos, vaid on reaalsus ka paljude teiste rahvuste esindajate jaoks, kes tulid Eestisse elama, või nende laste jaoks, kes sündisid siia. Eestis on palju rahvusi, kuigi seda esmapilgul ei pruugi märgata. Näiteks kui õppisin venekeelses gümnaasiumis, siis meie klass oli tõeliselt rahvusvaheline: meil oli ukrainlasi, venelasi, valgevenelasi, grusiine ja palju teisi rahvuseid. Kes me siis sellised oleme? Minu isiklik vastus on, et ma ei tea praeguseni täpselt oma rahvust, kuna mind on mõjutanud nii palju kultuure. Minu emakeeleks on rumeenia keel, minu abikaasa on rumeenlanna ja ka meie laps õpib rääkima rumeenia keelt, kuid elame Eestis ja teenime kaasa eestikeelses koguduses venekeelt kõnelevate inimestega.

Kas lõimumine on lihtne? Laste jaoks on lõimumine enamasti lihtsam. Näiteks on teada juhtumeid, kus vene keelt kõnelev laps õpib ühe suvega eesti keele nii selgeks, et saab suhelda kõigis ettetulevates olukordades. Mida vanemaks inimene saab, seda raskem on lõimuda uude keskkonda. Mis siis aitab inimesel toime tulla keskkonnas, kus ta on nagu veest välja püütud kala? Inimestena on meil olemas huvitavad mehhanismid, mis on vajalikud meie elus hoidmiseks võõras ümbruses: me oskame keskkonnaga assimileeruda, õppida keeli, kohaneda teiste kultuuridega, kujundada uusi traditsioone. Tervishoidu õppinud inimesena on minu jaoks iseenesest mõistetav, et kuigi meil on iseärasusi, siiski me kõik hingame sama õhku, vajame toitu, armastame magada ja teeme mitmeid toiminguid, mis on ühised kõikidele. Käesolev töö keskendub tegevustele, mis on samuti omased kõigile inimestele – suhtlemine, koostöö ja eri kultuuride lõimumine.

Töö uurimuslik osa vaatleb lõimumist Eesti EKB Liidu kogudustes vaimulike töötajatega tehtud intervjuude põhjal. Küsitlesin ühtteist pastorit vanuses 29 kuni 65 aastat. Kuus pastorit on Eesti EKB Liidu eesti koguduste karjased ja viis on Eesti EKB Liidu vene koguduste karjased.

Info kogumise meetodina kasutasin semi-struktureeritud intervjuusid ehk vajadusel küsisin intervjuueeritavalt täpsustavaid küsimusi lisaks. Peamised küsimused, millele pastoritel palusin vastata, on järgmised: milline on olnud eesti- ja venekeelsete kristlaste koostöö kogudustes ja liidus minevikus, milline olukord on praegu ja milliseid koostöövõimalused tasuks kaaluda tulevikus. Samuti küsisin, kas eesti- ja venekeelsetel kogudustel Eesti EKB Liidus on erinevusi teoloogias ning palusin välja tuua erinevusi sisserändajate eri põlvkondade vahel.

Intervjuud on salvestatud ja litereeritud, neid on võimalik lugeda lisadest. Eestikeelsed intervjuud on eesti keeles ja venekeelsed intervjuud vene keeles, et oleks võimalik intervjuusid lugeda originaalkeeles. Töös kasutatud venekeelsete intervjuude tsitaadid olen tõlkinud eesti keelde.

Intervjuudest olen teinud analüüsi ja toonud välja huvitavaid fakte, mis iseloomustavad Eesti EKB Liidu eesti- ja venekeelsete koguduste koostöö olukorda ja väljavaateid.

Selleks, et lõimumine toimuks, on vaja huvi vähemalt ühelt poolt. Kui inimene satub uude keskkonda, on tal vaja õppida nii keelt kui ka kohaliku kultuuri. Eestis kogudustes on inimesi, kes on teiste keelte, kultuuride ja traditsioonide kandjad. Selliseid inimesi on nii eesti- kui ka venekeelsetes kogudustes.

Kas kirik peab lõimuma? Kas inimesed peavad lõimuma? Käesolev töö arutleb selle üle, et kristlastena on meil võimalus ehitada mitte barjääre, vaid sildu, mis ühendavad meid teiste inimestega, ja see usalduse sild peab olema nii tugev, et kannatab välja tõe raskuse.

1. ÜLEVAADE EESTI KRISTLIKUST AJALOOST

„Ajalugu ja identiteet on tihedasti seotud – nii üksikinimese kui kogukonna elus. Inimese enesemõistmisel on mineviku mõõde, kuigi inimest mõjutavad teisedki tegurid, mitte ainult möödaniku kogemused. Nõnda ka usuliikumistes.”¹ Selleks, et näha Eestimaa kristlust tervikuna, kirjeldan, kuidas kristlus jõudis Eestisse ja kuidas selle mõju ajas on muutunud. Kristlus jõudis siia märksa hiljem kui Saksamaale ja teistesse Euroopa maadesse. Eestimaa kristlust on mõjutanud oluliselt lääneriigid, kuid Eestimaa on saanud mõjutusi ka idariikidelt, nagu Tsaari-Venemaa. Eesti maa-ala on alati olnud eri kultuuriruumide piiril: see on teinud seda maad nii rikkamaks kui ka vaesemaks.

1.1 Kristluse jõudmine Eestisse

Järgnevalt kasutan Eesti kristliku ajaloo kirjeldamisel raamatut „Evangeelsete kristlaste ja baptistide ajalugu NSVL-s”.²

Kristlus hakkas Eesti aladele jõudma alles 13. sajandil. Ehkki on andmeid ristiusu mõjudest Eestisse juba enne ristisõdasid, on eestlaste teadvuses juurdunud arusaam, et ristisõdijad ristisid rahvast „tule ja mõõgaga” ehk kristlust püüti väevõimuga peale suruda. Kohalik rahvas seisis uuele religioonile vastu, kuid pärast nad andsid alla ning neid ristiti uue religiooni sisse.

Ristimine ja kristliku usu vastuvõtmine käis väga lihtsalt: inimesed koguti ühte kohta, suurest vett täis nõust valati igäüks veega üle. Eesti rahvas ei andnud kaua aega ristisõdijatele alla, võrreldes lätlastega ja teiste rahvastega. Aastal 1227 pidi kohalik rahvas siiski alla andma, ja nad võtsid uue usu vastu, ning mitteamulisi isandaid ka.

¹ Toivo **Pilli**, *Usu värvid ja varjundid. Eesti vabakoguduste ajaloost ja identiteedist*. Tallinn: Allika, 2007, 9.

² „Эстонское братство” – История Евангельских Христиан-Бaptистов в СССР. Москва: Издание всесоюзного совета Евангельских Христиан-Бaptистов, 1989, 334.

1.2. Reformatsiooni mõjud Eestis

Jätkuvalt kasutan siin Eesti kristliku ajaloo kirjeldamisel raamatut „Evangeelsete kristlaste ja baptistide ajalugu NSVL-s”.³

Eesti rahval oli väga halb ettekujutus sellest, mis räägib kristlik õpetus. Reformatsioon algas aastal 1517, ja uue usu jutlustajad jõudsid Eestisse ja Lätisse juba 1524. Inimesed olid huvitatud sellest uuest õpetusest ning nad võtsid selle meelega vastu. Katoliiklike kloostrite tegevus oli keelatud, nende maa oli antud ära, ja see aitas reformatsioonile liikuda edasi.

Uueks asjaks oli luterlikus kirikus see, et jutlustati kohalikus keeles, ja kohalikele õpetati ka laulmist. Noortele jagati ka usualuseid, kuid see valgustamise protsess võttis aega.

XVIII sajandi algul tulid Eestimaale rasked ajad ehk Põhjasõda (1700-1721), mis hävitas palju, mis selleks ajaks oli arendatud. 1710. aastal Eesti alad liidetakse Venemaaga. Kaua aega kestnud Põhjasõda ning katk hävitas palju kohalikku rahvast, alles jäid ainult kuni sada tuhat eestlast. Eesti alad olid maha kisatud ja paljaks tehtud. Kirikul oli oluline roll rahuliku elu taastamisel pärast Põhjasõda.

Samal ajal Saksa linnas Halles tuli uus ärkamine, mida nimetati pietismiks. Teine linn, mis oli ka vaimulikuks keskuseks, kandis nime Herrnhut, ning neid inimesi, kes olid selles usus, nimetati hernhuutideks. Nad olid väga avatud evangeeliumi jagamisele ning jõudsid ka Eestisse. Nende suureks panuseks eesti rahvale oli Uue Testamendi väljaandmine eesti keeles 1715. aastal. 1739 ilmus terve eestikeelne piibel.

Aastatel 1736–1743 toimus Eestis esimene (vennastekoguduslik) ärkamine, inimesed tunnistasid nuttes oma patud ja andsid elud Kristusele. See ärkamine aitas kaasa rahva tervenemisele ja taastumisele peale katku ja sõda.

XIX sajandi alguses hernhuutide mõju suurenes Eestis ning Eestis sai alguse suur ärkamine, mille ajal ehitati üle 250 palvemaja. See usk ühendas üle sajatuhandelise vendluse. Ärkamine muutis Eestit täielikult, ka moraalses mõttes.

1846. aastal puudutas rootslasi ärkamise laine. Õpetajad-evangelistid saabusid ka Eestimaale. Ärkamine sai sellise hoo, et isegi peavoolu luterlik kirik ja kohati ka õigeusu kirik, kes olid

³ „Эстонское братство”, 334.

sellise ärkamise vastu, kuna selles oli ilminguid, et kes sai päästetud, need hõiskasid rõõmust. See ärkamine liikus Vormsilt rootslaste kaudu kogu Lääne-Eestisse, Hiiumaale ja Saaremaale. Inimeste elud muutusid täielikult, kõikides sfäärides.

1.3. Baptistide ja vabakirikute tekkimine Eestis

Baptistide ja vabakirikute ajaloo kirjeldamisel teost „Evangeelsete kristlaste ja baptistide ajalugu NSVL-s“.⁴

1877. aastal hakkas grupp Vormsilt ise tegema leivamurdmist, kuna nad ei olnud nõus võtma leivamurdmist selliselt pastorilt, kes oli hädas alkoholi liigtarbimisega.

Ridala kirikus oli juhtumiks see, et viis noort meest peale kirikut tegid vabas õhus leivamurdmist, selle kiriku pastor ütles, et nad kahetseksid pattu ja tuleksid kirikusse tagasi, kuid nemad ei pidanud seda patuks, ja neid järgmisel pühapäeval pandi kõrvale (vene k. *замечание*). Paljud sellest kirikust lahkusid peale seda juhtumit nende vendadega.

Väga varsti tuli üles küsimus ristimisest. Jõuti selgusele, et ristida tuleks piserdamisega (vene k. *окропление*). Aastaks 1882 sai ristitud nelikümmend inimest ja sellest sai alguse esimene kogudus, kes võttis vastu liikmeteks need, kes olid usu peale ristitud. Need tegevused viisid selleni, et neid vendasid trahviti, pandi vanglasse istuma, kuid see ei tühistanud koguduse rõõmu.

1884. aastal said Haapsalu usklikud teada, et Peterburis on olemas kogudus, mille liikmeteks on inimesed, kes on usu läbi ristitud. Selleks, et neid paremini tundma õppida, saadeti nende juurde kolm venda, kes rääkisid selle koguduse pastoriga Adam Schiewega. Saadetud vennad tõid endaga kaasa brošüüri „Kes on baptistid?“.

Vennad uurisid seda põhjalikult ja jõudsid ühele arusaamisele, et nad on sellega nõus. Vend Schiewe kutsuti Haapsalusse, ta tuligi veebruari keskel aastal 1884. Sealsed kristlased olid nii vaimustatud sellest, et nad soovisid ristitud saada, ja veebruari keskel oligi esimene ristimine,

⁴ „Эстонское братство”, 335–336.

mis toimus jääaugus. 24. veebruaril ristiti Ungru jões 17 inimest ja järgmisel päeval ristiti veel 15 inimest.

Ristitud kristlastest moodustati saksa baptisti Peterburi kiriku osakond, mille juhiks sai August Johanson. Osakond registreeriti ametlikult ja peale seda kõik hakkas toimuma ametlikult. Samal aastal loodi kogudus Tallinnas.

25. juulil aastal 1884 ristiti Riias kaks venda Pärnust. Mõne aja pärast tuli Pärnusse Riia saksa baptisti pastor Julius Hermann ning 18. augustil 1884. aastal ristiti seal 8 inimest. Nii tekkisid Eestisse esimesed baptistikogudused. Mõnda aega Haapsalu, Kärkla ja Tallinna kogudused olid Peterburi koguduse filiaalideks ning Pärnu oli Riia koguduse filiaal. Kuigi saksa kogudused olid Vene Baptistide Liidus, mis ühendas neid liikmeid, kes ei olnud venelased päritolu järgi, siis eesti kogudused olid võetud filiaalidena arvele, kuigi nad tegutsesid iseseisvalt. Seetõttu figureerivad 1887. aasta liidu aruannetes kohalike pastorite nimed: Haapsalu filiaali presbüter A. Johanson, Pärnu filiaali presbüter J. Mill ja Vormsi presbüter M. Rennberg. 1897. aastal on need kogudused toodud välja liidu aruannetes iseseisvate, autonoomsete kogudustena.

1897. aastal on Haapsalu ja Kärkla kogudused toodud välja kui autonoomsed kogudused. 1897. aastal on saanud iseseisvateks Tallinna ja Ridala kogudused ja juba 1896 ka Pärnu kogudus sai iseseisvaks. Ja 1897. aastaks olid nii Haapsalu, Kärkla, Tallinna ja Pärnu võetud ametlikult liitu vastu. Aastat 1900 võib pidada aastaks, kui loodi Eesti Baptistide Liit. Formaalselt oli ta osa Vene Baptisti Liidust, kuid liit toimetas Eestis iseseisvalt.

1.4. Venekeelne töö enne I maailmasõda

Järgnevad kirjeldused on ajakirjast „Betaania”.⁵

Enne I maailmasõda tulid mitmed venelased Eestimaale tööle, sest vajati spetsialiste Tallinna laevaremondi tehase ehitamiseks. Tuldi sellistest linnadest nagu Kronstadt, Taganrog, Odessa ja mujalt.

⁵ „История” – *Церковь Вифания 100 лет*. Таллинн: Таллиннская Русская Церковь ЕХБ „Вифания”, 2010, 7–10.

Venekeelne kogudus rajati aastal 1910, kuigi venekeelse tööga oli alustatud veel varem. Alustati 13 inimesega. Inimesed kogunesid väikeses majas Sakala tänaval, aga suvel olid kokkusaamised väljaspool linna, ühe kristlasest õe juures, kelle nimi on Hanna Treimann. Sügisel 1913 selgus, et ei ole lubatud registreerida kogudust, kui on vähem kui 25 liiget. Alguses oli venelasi vähem ja abiks tulid vennad eestlased, kes aitasid aktiivselt koguduse töös. Kuna Venemaalt tuli palju inimesi, hakkas kogudus väga kiiresti kasvama, lühikese aja eest kasvas kogudus 150-liikmeliseks. Linnas tuli leida saal, mis mahutaks sellist rahvahulka. Kogudus hakkas rentima saali ühelt koolilt, mis asus Maakri tänaval. Algas esimene maailmasõda ning 1915. aastal ühel lauluproovi ajal tuli politsei esindaja ja teatas, et koosolekuid ei lubata läbi viia.

Peale veebruarirevolutsiooni 1917 avati taas kõik kogudused. Kaks aastat oli kogunemine keelatud, kuid kristlased kogunesid ikka kodudes. Kui tuli luba koguneda jälle kogudusena, siis sellist ärkamist nagu kodugruppides ei olnud enam. Vabadus aga ei kestnud kaua.

1917. aasta sügisel peatus saksa dessant Saaremaal ja Hiiumaal. Siis Eesti mandrilt evakueeriti palju vene rahvast. Ka mitmed koguduse liikmed sõitsid selle lainega ära. Kevadeks 1918 jäid siia elama vaid need, kes olid ka enne seda siin elanud. Kogudus oli olnud peaaegu 200liikmeline, kuid peale seda ärasõitu jäi alles ainult väike grupp. Siiski see töö ei närbunud, vaid tõi ilusat vilja.

1.5. Venekeelne töö pärast I maailmasõda

Järgnevad kirjeldused on ajakirjast „Betaania”.⁶

Kuni 1935. aastani koguneti ühe koguduse õe kodus. Aastal 1935 tuli Eestisse vend A. Sarapik Venemaalt Uljanovskist, kus ta oli presbüteriks. Vene grupp elavnes tema ajal, kuid siis suri Venemaa Baptisti Liidu esindaja Prohanov ning Venemaal oli vaja uut Baptisti Liidu esindajat. A. Sarapik valiti Prohanovi töö edasiviijaks. Ta suri 1942. aastal Siberis.

Pärast II maailmasõda 1944. aastal tuli Narva kogudusest Tallinnasse Vend Simakov, kes valiti Tallinna koguduse presbüteriks. 1950. aasta septembrikuust hakkas vene kogudus koos käima Kalju palvelas, aadressil Kalju 1. Palju vendi ja õdesid pidid sellel ajal Kristuse eest

---

⁶ „История”, 7–10.

kannatama, paljusid saadeti Siberise, kuid Jumal andis neile jõudu selleks, et selles raskuses hakkama saada.

1.6. Vene regioon täna

Vene regioon täna on EKB liidu allüksus, mis vastutab selle eest, et töö vene keelt kõnelevate inimeste hulgas võiks toimida. Suuremad venekeelsed kogudused aastal 2016 koos liikmearvudega on esitatud tabelis 1.⁷

Tabel 1. Iseseisvad venekeelsed kogudused aastal 2016

Koguduse nimi	Liikmeid
Tallinna Betaania	212
Narva	94
Kohtla-Järve Kolgata	54
Sillamäe	46
Kohtla-Järve Lootuse	44
Kohtla-Järve Peeteli	40
Valga Lootuse	29
Pärnu Vene Peeteli	29
Tapa Vene	18
Valga Peeteli	15
Narva-Jõesuu	12
Kiviõli	10

⁷ *Aastaraamat 2017*. Tallinn: Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liit, 2017, 48–49.

2. LÕIMUMISE OLUKORD JA PROBLEEMID EESTI ÜHISKONNAS

2.1. Eesti rahvastiku koosseisu muutus 20.–21. sajandil

Eesti ei ole saanud mitmerahvuseliseks 21. sajandil, vaid siin on elanud erinevaid rahvusi juba Eesti Vabariigi algusaegadel. Näiteks kui vaadata Statistikaameti andmeid (2017) Eesti kohta aastal 1934, siis sel ajal elas Eestis 1 126 413 inimest, kellest eestlasi oli 992 520 ehk 88,1%, venelasi 92 656 ehk 8,2%, oli ka suur grupp sakslasi 16 346 ehk 1,5%. Need näitajad räägivad sellest, et Eestis on pidevalt olnud eri rahvuste vähemusgrupe. Mõned neist hoiavad oma emakeelt elusana perekonnas suheldes, teised ei suhtle oma emakeeles ja laste esimeseks keeleks võib olla hoopis eesti keel.⁸

Suur sisserrändamine Eestisse toimus Nõukogude Liidu ajal: siis tuli veel rohkem teiste rahvuste esindajad. Näiteks aastaks 1989 oli Eestis rahvastiku arv oli 1 565 662, sh eestlaste arv oli protsentides 61,53% ja teisi rahvusi oli siis 38,47%. Järelikult Nõukogude aja lõpus oli teiste rahvuste osakaal Eestis suurem (peaaegu 40%) kui enne ja pärast Nõukogude aega. Aastaks 2000 oli eestlaste osakaal 67% ehk 930 219 ja teisi rahvusi 33%. Aastal 2010 oli eestlasi 68,83% ehk 922398 ja teisi rahvusi on 31,17%.⁹

2016. aasta 1. jaanuari seisuga oli Eestis statistikaameti andmetel 1 315 944 inimest. Nendest suurem osa (905 805) on eestlased, kes moodustavad 68,83% Eesti rahvastikust. Teistest rahvustest on enim venelasi, keda on 330 263 ehk 25,1% Eesti rahvastikust. Lisaks on Eestis Statistikaameti andmeil 191 rahvuse esindajaid: ukrainlasi 23 256 ehk 1,77%, valgevenelasi 12 171 ehk 0,92%, soomlasi 7659 ehk 0,58%, lätlasi 2198 ehk 0,17%, juute 2023 ehk 0,15%, tatarlasi 1981 ehk 0,15%, sakslasi 1913 ehk 0,15%, leedulasi 1882 ehk 0,14 %, poolakaid 1747 ehk 0,13%. Teisi rahvaid on alla 1500 tuhande inimese (kokku 13 292 ehk 1,01%) ja teadmata rahvusega on 11754 ehk 0,89%.¹⁰

⁸ „Rahvastik” – *Eesti Entsüklopeedia 11: Eesti Üld*, Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastus, 2002, 253.

⁹ *Ibid.*

¹⁰ Statistikaamet. [<http://www.stat.ee/34267>], 15. mai 2017.

Kui Nõukogude Liidu ajal oli domineerivaks keeleks terves liidus vene keel, siis peale iseseisvumist sai Eestis ainsaks ametlikuks riigikeeleks eesti keel. Paljud inimesed jäid hätta, kuna neilt minevikus ei nõutud eesti keele oskust. Seetõttu jäid mitmed inimesed oma ilma oma töökohtadest ja positsioonist. Paljud pidid kolima üldse Eestist ära, kuna nad ei näinud oma tulevikku olevat Eestis.

On ka neid inimesi, kes jäid Eestise, kuid kelle lõimumist ei ole toimunud ka praegu, peaaegu 26 aastat hiljem. Eestis on piirkondi, kus eesti keele kasutus on väga minimaalne: Ida-Virumaal oli 2015. aastal eestlaste osakaal vaid 19,02 %, ka pealinnas Tallinnas saab sageli eesti keelela hakkama, kuna Tallinnas eestlasi on statistiliste andmete põhjal 54,56%.¹¹

"Eesti keele hoidmise strateegia on keskmisest enam levinud maal ja väikelinnades, kus eestlaste osakaal suurem, ning nooremate seas, kes tõenäolisemalt suhtlevad ka nooremate eestlastega (kelle vene keele oskus on kehv), samuti kõrgema sotsiaal-majandusliku staatusega inimeste seas, kelle jaoks eesti keele hoidmine vestlustes võib olla ka tugevasti motiveeritud. Vene keele hoidmise strateegia on enam levinud Ida-Viru linnades ning vanemas vanuserühmas, kelle puhul eesti keele omandamist läbi kasutuskogemuse ei soosi ilmselt ei ealised ega ka elukeskkonna tegurid. Kahe keele (erineval määral) varieerimise strateegiad on levinumad Tallinnas, kus suhtluse ja kontaktide ruum on ka tõenäoliselt kõige heterogeensem. Oskustöölise seas on levinum eesti keele dominandiga suhtlusstrateegia, spetsialistid ja ametnikud varieerivad eesti ja vene keele kasutust ulatuslikumalt (segastrateegiad). Vene keele dominandiga suhtlusstrateegia kandjate rühmas oli üllatuslikult keskmisest rohkem õpilasi ja üliõpilasi – see näitab, et kooli keeleõpe ei soodusta piisavalt omandatava keele 'järeleproovimist' reaalses suhtluses."¹²

2.2. Inforuum

Esimene generatsiooni sisserändajate peamiseks probleemiks lõimumisel on see, et nad ei oska eesti keelt ega saa seetõttu osa eestikeelsest inforuumist. Siiski on Eestis ka esimese generatsiooni sisserändajate jaoks olemas mitu infokanalit, mis annavad vanemale

¹¹ RV0222: RAHVASTIK SOO, RAHVUSE JA MAAKONNA JÄRGI, I. JAANUAR – Statistikaameti andmebaas. [http://pub.stat.ee/px-web.2001/Database/Rahvastik/01Rahvastikunaitajad_ja_koosseis/04Rahvaarv_ja_rahvastiku_koosseis/04Rahvaarv_ja_rahvastiku_koosseis.asp], 18. mai 2017.

¹² Riikliku programmi „Integratsioon Eesti ühiskonnas 2000–2007” lõpphindamine: Lõpparuanne. [http://www.kul.ee/sites/kulminn/files/kum_riikliku_programmi_integratsioon_eesti_yhiskonnas_2000_2007_l6pphindamine.pdf, 129], 17. mai 2017.

põlvkonnale võimaluse lõimuda Eesti ühiskonda, näiteks üks nendest on Raadio 4. Jälgitakse ka kohalikku venekeelset meediat. "Selle, Eesti suhtes positiivselt häälestatud venekeelse auditooriumi osa sihiteadlik arvestamine ERRi venekeelsetes saadetes nii kuulajate-vaatajatena kui ka esinejatena on oluline vastastikust usaldust ja mõistmist kujundav tegur eesti keelt mitteoskava vanema generatsiooni suhtumisel Eesti riiki, aidates seega oluliselt kaasa Eesti ühiskonna paremale lõimumisele".¹³ Eestis elavate vene keelt kõneleva inimeste meediatarbimine on erinev nii eestlaste kui ka Venemaal elavate venelaste meediatarbimisest. "Ehkki venekeelne elanikkond tervikuna jälgib pidevalt Venemaa telekanaleid, ei tähenda see, et venekeelse elanikkonna inforuum oleks ühtne ja Venemaa-keskne. Vastupidi, tänu suurenenud eesti keele kasutamisele meedia jälgimisel ja ka rohketele võimalustele tarbida venekeelses versioonis või venekeelsete subtiitritega varustatud globaalseid telekanaleid, on Eesti venekeelse elanikkonna inforuum eestlaste omast isegi tunduvalt mitmekesisem".¹⁴

2.3. Riigipoolsed meetmed lõimumise toetamiseks

Eesti riik panustab sellesse, et riigis olevad rahvusvähemused võiksid oma traditsioone säilitada, kuid samas keeleõppe kaudu Eesti ühiskonda lõimuda. Selleks korraldab Eesti riik eesti keele kursusi. Näiteks programmi "Integratsioon Eesti ühiskonnas 2000-2007" alamprogrammiga „Täiskasvanute eesti keele õpe” võimaldati täiskasvanud mitte-eestlastel parandada eesti keele oskust ja toetati toimetulekut eesti kultuuriruumis toimimist. Selleks, et inimesed oleksid huvitatud nendest kursustest ja lõpetaksid positiivsete tulemustega, korraldati alamprogrammi raames tasuta eesti keele koolitusi töötutele ja avaliku sektori töötajatele ning hüvitati keeleõppekursuse tasu eesti keele tasemeeksami sooritanud isikutele.¹⁵

Integratsiooni oluline osa on ka oma keele ja kultuuri tundmine. Et etniliste vähemuste keel ja kultuur kanduksid järgmistele põlvkondadele, pakub Eesti riik võimalusi omakeelse hariduse saamiseks ja kultuuri edendamiseks kultuuriühenduste ja pühapäevakoolide¹⁶ toetamise kaudu. Programmi „Integratsioon Eesti ühiskonnas 2000-2007” alamprogrammi „Etniliste vähemuste haridus ja kultuur” raames loodi baasrahastussüsteem, mille abil olid 2007. aastaks

¹³ Marju Lauristin, Esta Kaal, Laura Kirss jt., *Eesti ühiskonna integratsiooni monitooring 2011: Lühikokkuvõte*. Tallinn: Kultuuriministeerium, 2011, 21.

¹⁴ *Ibid.*, 20.

¹⁵ Riikliku programmi „Integratsioon Eesti ühiskonnas 2000-2007” lõpphindamine.

¹⁶ Pühapäevakoolide all mõeldakse siinkohal kultuuri ja keele säilitamise ringe.

saanud toetust kolm neljandikku tegutsevatest etniliste vähemuste kultuuriühendustest ja kõik kehtiva koolitusloaga pühapäevakoolid.¹⁷

Et uude ühiskonda edukalt lõimuda, ei piisa tavaliselt üksnes keeleoskusest. On vaja nii ühiskonna kui ka sisserändaja aktiivset panust. „Lõimumise edu ei sõltu ainult siin elavate inimeste eesti keele oskusest, vaid ka demograafilistest, sotsiaalsetest ja majanduspoliitilistest teguritest. Hariduse alamprogrammi raames ei piirdu ainult keelõppega – korraldati näiteks pereõpet ja keeleõppelaagreid, mis lisaks keeleõppele soodustasid ka suhtlemist, kujundasid hoiakuid ja sallivust ning panid mõistma erisusi. Paraku viidi sedalaadi tegevusi hindajate arvates ellu liiga väikeses mahus. Nii oli umbes 65% alamprogrammi eelarvest mõeldud keeleõppele ja 35% tegevustele, mis toetasid lõimumist peale keeleõppe ka muul viisil, peamiselt eelnimetatud pereõppe ja keelelaagrite kaudu.”¹⁸

2.4. Lõimumisstrateegiad

Allutamisstrateegia on „lõimumispoliitika normatiivne, vähemuste seisukohti ja tegelikke probleeme vähe arvestav. Elluviimine takerdub sihtrühmade vastuseisu ja poliitilistesse erimeelsustesse, oluliste muutuste saavutamine raskendatud, tulemuste hindamine formaalne. Vastuseisu kumuleerumisel suurendab nii seesmisi kui ka väliseid julgeolekuriske ja soodustab inimvara.”¹⁹ Sellises olukorras on raske teha koostööd, sest igal poolel on erinev arusaam sellest, mis on toimumas ja mis on toimunud.

Formalismi strateegia korral ei tegeleda nende probleemidega, mis on tähtsad, ei toimu mingit aktiivset diskussiooni, räägitakse, et kõik on korras, kui kõik ei ole korras. „Formalism on hajus, konkreetse vastutuse ja kindlate strateegiliste eesmärkideta tegevuste kogum, mis võib viia mõningate positiivsete muutusteni, kuid ei lahenda põhiprobleemi. Poliitilise tahte puudumine, sihtrühmade umbusk ja vaikne vastutegevus suurendab passiivsust ja formalismi, mis viib aktiivsemate pettumiseni ja inimvara kadudeni. Formalismistsenaariumi peamine risk on, et kriisiolukorras on ühiskonnaliikmed abitud ja apaatsed, pole sotsiaalset ressursi selle lahendamiseks.”²⁰

¹⁷ Riikliku programmi „Integratsioon Eesti ühiskonnas 2000–2007” lõpphindamine: Lõpparuanne, http://www.kul.ee/sites/kulminn/files/kum_riikliku_programmi_integratsioon_eeesti_yhiskonnas_2000_2007_16pphindamine.pdf, 7 (vaadatud 17.05.2017)

¹⁸ *Ibid.*, pdf, 52, 17. mai 2017.

¹⁹ Lauristin 2012, 253.

²⁰ *Ibid.*

Poliitiline konkurents tähendab seda, et „teatud vähemuste rühmad ja nendega koos tegutsevad poliitilised jõud saavutavad hajusas lõimumisruumis liidripositsiooni ja kasutavad seda oma poliitilistel eesmärkidel. Valikuline ja subjektiivne lõimumise sisu ümberdefineerimine ja vahendite omakasupüüdlik kasutamine ühtede poolt, teiste võõrdumine ja vastandumine. Võimendab konflikte ja suurendab seesmisi ja väliseid julgeolekuriske.”²¹

Selleks, et jõuda koostööni, on vaja leida ühiseid kokkupuuteid, austada teineteist, teineteise ajalugu, mitte halvustada. „Ühtne lõimumispoliitikat koordineeriv keskus, sidusrühmi kaasava strateegia väljatöötamine ja rakendamine. Olulised otsused konsensuslikud ja viiakse sihtrühmade poolt konstruktiivselt ellu. Võimalik ka oluliste muutuste ja uute paradigmade rakendamine. Võimaldab vähendada võõrdumist ja julgeolekuriske. Suurendab inimvara efektiivsust.”²²

2.5. Lõimumise olukord Eestis

Eestis on ka inimesi, kes ei ole tulnud siia, vaid kes, olles teisest rahvusest, on sündinud Eestis. Nende seas on kaks rühma, kes on senises lõimumispoliitikas pettunud, kuna see pole aidanud nende ambitsioone realiseerida.²³

„Esimene rühm on 80-ndatel, enne iseseisvuse taastamist ellu astunud nõukogudeaegse venekeelse haridusega noored spetsialistid, kelle karjäärivõimalusi ja tulevikuperspektiive tugevasti kärpisid välismaalaste seadus ning keele- ja kodakondsuspoliitika ja kes osutusid siirdeühiskonnas oma karjäärirajalt kõrvale lükatud kaotajateks, kontrastina eakaaslastest eestlaste 'võitjate' põlvkonnale. Nad on Eesti riigi ja lõimimispoliitika suhtes üsna umbusklikult ja kriitiliselt häälestatud. See põlvkond on tänaseks eas 45+ ning moodustab olulise osa praeguste koolinoorte vanematest ja õpetajatest.”²⁴

Teine rühm on noored, kes lõpetasid kooli Eesti Vabariigis. Nad valdavad nii eesti kui ka vene keelt, mõned neist tunnevad ka oma emakeelt, kui nende perekonnas on säilitatud emakeeleoskus. Noored spetsialistid, kes tunnevad vähemalt kahte keelt, on väga ahvatlev

---

²¹ Lauristin, 2012, 253.

²² *Ibid.*

²³ *Ibid.*

²⁴ *Ibid.*, 254.

rühm tööandjatele. Siiski ei ole ka nendel noortel ühiskonda sulandumine läinud tingimata lihtsalt. Nead „on kohanud pettumisi ja tõrkeid oma ebarealistlikult kõrgete ootuste tõttu või puutudes kokku tõrjuva ja usaldamatu hoiakuga tööturul, ametiasutustes, poliitilises kõnepruugis ja eestikeelses meedias. Milliste tagajärgedeni võib sellise 'isesüttiva' pinnase olemasolul viia pahatahtlik emotsioonidega manipuleerimine, annab aimu 'pronksiöö' kogemus”²⁵

Seega on hea lõimumispoliitika väga tähtis teema meie ühiskonnas, kuna meil on suur arv noori spetsialiste, kes otsustavad mitte Eesti kasuks, vaid tahavad end siduda mingi teise riigiga, millel on nende arvates progressiivsem lõimumisprogramm. Selline spetsialistide äravool ei esine ainult venekeelsete noorte seas, vaid ka eestikeelsete noorte seas.

Eestis on siiski ka inimesi, kes on juba hästi lõimunud sellese ühiskonda. Nendel on juba teised võimalused kui esimesel generatsioonil, kes omal ajal Eestisse sisseändasid. Õnnestunud lõimumisele viitab see, et eestlased on hakanud rohkem toetama venekeelse elanikkonna kaasamist Eesti juhtimisse. Samuti on Eestis selliseid vene keelt kõnelevaid inimesi, kes tulevad hästi toime mitte ainult keeleliselt, vaid ka majanduslikult, neist ei saagi enam rääkida kui integratsioonipoliitika sihtrühmast. Ja on olemas ka kolmas tüüp vene keelt kõnelevaid elanikke, kes räägivad eesti keelt ja on majanduslikult heas seisus ja lisaks on tegevad ka Eesti poliitilises elus. Viiendik Riigikogu valijaskonnast on teistest rahvustest inimesed.²⁶

2.6. Meedia ja lõimumine

Meediamonitooringu aruande kohaselt on meie ajal meedial suur mõju sellele, kuidas inimene endale lahti seletab ühte või teist asja. Mõtlemist ja käitumist mõjutab see, millist meediat meie kasutame: meie suhtumine teatud inimestesse muutub paremaks või negatiivsemaks. Meie suhtumine ka inimrühmadesse muutub sõltuvalt sellest, kuidas meid informeeritakse. Meedias kujutatud rahvuslike stereotüüpe analüüsib 2014. aastal ilmunud meediamonitooringu aruanne, milles eeldatakse, et rahvuslikud stereotüübid on sotsiaalne

---

²⁵ Lauristin 2012, 254.

²⁶ *Ibid.*

nähtus. „Stereotüübid täidavad teatud sotsiaalseid ja poliitilisi funktsioone, neid ei saa käsitleda lihtsalt normist kõrvalekaladena, mille ainus vasturohi on parem teavitustöö”.²⁷

Meediamonitooringu aruande²⁸ kohaselt mõjutab meedia lõimumist, kuna meedia kujundab meie arusaamisi, kasutades erinevaid instrumente rahvuslike stereotüüpide loomisel. Meediamonitooring esitab neli artiklite tüüpi, mis kujutavad rahvusgruppe stereotüüpselt.

- Vihakõneks nimetatakse artikleid, kus solvavat keelt kasutatakse mingi rahvusgrupi vastu ja lugejaid õhutatakse (avalikult või varjatult) sellesse gruppi kuuluvaid inimesi kahjustama.
- Tugevaks stereotüübiks nimetatakse artikleid, kus rahvusgrupid on kajastatud stereotüüpses rollis, teevad stereotüüpseid vigu või täidavad stereotüüpseid kohustusi. Keelekasutus halvustab konkreetset gruppi, trivialiseerib nende saavutusi ja õigustab vägivalda nende suhtes.
- Vaevu hoomatav stereotüübiks nimetatakse artikleid, mis tugevdavad arusaamu rahvusgruppide omadustest / rollidest / vigadest sellisel viisil, mis teeb need pealtnäha normaalseks.
- „Vähemuspimeduseks” nimetatakse artikleid, kus puudub vähemus- ja enamusgruppidevaheline tasakaal allikates, mille tulemusena on antud ainult üks probleemi perspektiiv; artiklid, kus puudub vähemuse perspektiiv igapäevaelu probleemides. Lood, mida oleks võinud rikastada ja laiendada, lisades rohkem allikaid ja seisukohti või mis heidaksid valgust enamus- ja vähemusgruppide eri arusaamadele.

Aruandes järeldatakse, et inimeste ja gruppide huvid ning neid väljendavad hoiakud (kaasa arvatud stereotüübid) põhinevad teatud väärtussüsteemile, mis suunab toimijaid toetama või eitama teatud tüüpi gruppidevahelisi suhteid sõltuvalt nende enda positsioonist sotsiaalsel väljal. Selle põhjalt võivadki tekkida eelarvamused.²⁹

²⁷ Raivo Vetik, *RAHVUSI KUJUTAVAD STEREOTÜÜBID EESTI ONLINE MEEDIAS AASTAL 2014* [<http://www.kul.ee/et/rahvusi-kujutavad-stereotubid-eesti-online-meedias-2014>], 2, 23. mai 2017.

²⁸ *Ibid.*, 4–5, 23. mai 2017.

²⁹ *Ibid.*, 5, 23. mai 2017.

2.7. Keeleoskus ja lõimumine

Selleks, et uues ühiskonnas hakkama saada, on vaja kohalikust keelest aru saada. Olen ise õppinud vene gümnaasiumis, kus oli erineva suhtumisega inimesi minu kõrval. Näiteks üks õpilane ei tahtnud riigikeelt õppida, vaid väitis, et ta saab ilma selleta hakkama. Aja möödudes on ta saanud aru, et riigikeel on vajalik, ning kulutanud raha, et tõsta oma eesti keele taset. 2011. aasta integratsiooni monitooring osutab, et teise keele ja võõrkeele õpetamisel on oluline kontseptuaalne vahe: võõrkeelt õpitakse suuremal või vähemal määral vabatahtlikult, selleks, et tutvuda sellega, mis pole oma; teise keele õpe on aga hädavajalik vahend selleks, et oma ühiskonnas hästi edasi jõuda ja hakkama saada. Kui riigikord oli vahetumas, siis mitmed muukeelsed hindasid oma eesti keele oskust üle, kuid kui eesti keel sai domineerivaks keeles nii elus kui ka tööl, on neid arvamusi oma eesti keelega seoses muudetud. Eesti keelevähemuste hinnangud oma keeleoskusele pole alates 1989. aastast palju muutunud. Selle taga on eeskätt inimeste enesehinnangu muutumine. 1990ndate algul inimeste poolt oma eesti keele oskusele antud hinnangud olid väga optimistlikud. Hilisemad keelenõuded ja -eksamid, keeleõpe koolides ning reaalne kasutuskogemus on muutnud keele kasutajaid oma oskuste suhtes kriitilisemaks.³⁰

Siiski on see aeg, kui eesti keel on olnud riigikeeleks, jätnud positiivse jälje üldisele eesti keele oskusele, sest rahvastiku keelest arusaamine kasvab. „Nagu näha, kõiguvad hinnangud kõigi osaoskuste lõikes ühtemoodi: vahemikus 2000–2005 muutuvad kriitilisemaks ning vahemikus 2005–2010 tõusevad tugevasti, ületades 2000. aasta taseme, nii et üldtrend 2000–2010 on samuti positiivne kõigi osaoskuste, eriti suhtlusoskuse lõikes. Suhteliselt kõige suurem on olnud suhtlusoskuste kasv 10 aasta jooksul – enda hinnangul eesti keeles üldse mitte suhelda oskajate osakaal on vähenenud 7% võrra ning enda hinnangul hea suhtlusoskusega inimeste osakaal on kasvanud 5% võrra. Siiski on suurem hulk omandanud eeskätt passiivse keelekasutuste oskused – eesti keeles lugemine ja kuulamine-arusaamine.”³¹ Sagedane probleem, millega vene keelt kõnelevad inimesed oma töökohal kohtuvad, on ebavõrdsed palgad. Uuringud näitavad, et suuremad palgad on eesti etnilisel grupil, isegi kui teise etnilise grupi esindajatel on eestlastega võrdne eesti keele oskus ja teadmised.³² See raske fakt paneb mõtlema ja mõningaid ka palvetama.

³⁰ Riikliku programmi „Integratsioon Eesti ühiskonnas 2000–2007” lõpphindamine: Lõpparuanne, pdf 115, 17. mai 2017.

³¹ *Ibid.*, 17. mai 2017.

³² *Ibid.*, 116, 17. mai 2017.

Ka teistes Baltikumi riikides – Lätis ja Leedus – on vene keelt kõnelevaid inimesi, kes on õppinud ka riigikeelt. „Üldiselt on Eesti venelaste jt keelete vähemuste hinnangud oma eesti keele oskusele kriitilisemad kui Läti ja Leedu keelete vähemuste hinnangud. 2011. aasta kevadel läbiviidud Balti inimarengu uuringu andmetel on Eesti vene emakeelega vastajate hinnang oma riigikeele oskusele madalam kui näiteks sarnase keeleruumiga Lätis (Vihalemm & Siiner 2011). Samas kasutavad vähemused Eestis eesti keelt võrdselt või kohati isegi sagedamini kui Lätis.”³³ Võib oletada, et eesti keele õppimine ei ole kõige lihtsam ning õppimist mõjutavad ka rahvuste erinevused, näiteks erinev temperament, traditsioonid, kultuur.

„Keeleoskuse taset võib hinnata ka vanuse ja sotsiaalsete rühmade lõikes. Kui kümme aastat tagasi domineerisid aktiivse keeleoskusega rühmas noored, siis praeguseks on rühma vanuseline jaotus tasakaalustatum, st keskealiste keeleoskus on paranenud. Samamoodi on suurenenud vanima vanuserühma osakaal passiivse eesti keele oskuse rühmas, mis näitab, et osa vanemaealistest on saavutanud selle, et nad saavad eesti keelest vähemasti aru. Seega võib öelda, et keeleoskusest võimendatud vanuselised barjäärid ühiskonnas osaluseks on mõnevõrra madaldunud. Kümne aasta trend näitab ka seda, et sotsiaalse mobiilsuse mehhanismid soosivad aktiivset keeleoskust ja vastupidi – aktiivse keeleoskusega rühmas on suurenenud juhtide, (tipp)spetsialistide jt ’valgekraede’ osakaal.”³⁴ Võib järeldada, et lõimumine on toimumas ühiskonnas, kus mitte ainult noored, vaid ka keskealised räägivad eesti keeles, ning kasutavad seda tööl olles.

„Kokkuvõtteks võib öelda, et ligikaudu iga kolmas inimene, kelle emakeel ei ole eesti keel, oskab riigikeelt aktiivsel tasandil, st peaks toime tulema ka keerukamat laadi suulise suhtluse ning teatud piires kirjaliku eneseväljenduse ning tekstide lugemisega. Umbes iga teine muu emakeelega inimene oskab riigikeelt peamiselt passiivsel tasemel, st saab eestikeelses keskkonnas ringlevast infost aru ning suudab ka piiratult end väljendada. Muutused toimuvad pisitasa aktiivsema keeleoskuse tekkimise suunas. Viimase kümne aasta jooksul on keeleoskuse arenemist soosinud nii sotsiaal-psühholoogilised tegurid (sotsiaalse mobiilsuse motivatsioon) kui ka struktuursed tegurid (haridussüsteem, loomulik keelekeskkond elukohas).”³⁵

³³ Riikliku programmi „Integratsioon Eesti ühiskonnas 2000-2007” lõpphindamine: Lõpparuanne. Pdf 117. 17. mai 2017.

³⁴ *Ibid.*, pdf 118, 17. mai 2017.

³⁵ *Ibid.*, pdf 119, 17. mai 2017.

Need inimesed, kes tunnevad eesti keelt halvasti, võivad oma eesti keelt üle hinnata, need, kes aga tunnevad seda paremini, sageli alahindavad oma eesti keele oskust.³⁶

Domineeriv keel sõltub kohast, kus inimesed elavad. „Muukeelsete inimeste keskkonnas on eesti keele hoidmise strateegia keskmisest enam levinud maal ja väikelinnades, kus eestlaste osakaal suurem, ning nooremate seas, kes tõenäolisemalt suhtlevad ka nooremate eestlastega (kelle vene keele oskus on kehv), samuti kõrgema sotsiaal-majandusliku staatusega inimeste seas, kelle jaoks eesti keele hoidmine vestlustes võib olla ka tugevasti motiveeritud. Vene keele hoidmise strateegia on enam levinud Ida-Viru linnades ning vanemas vanuserühmas, kelle puhul eesti keele omandamist ei soosi ei ealised ega ka elukeskkonna tegurid. Kahe keele (erineval määral) varieerimise strateegiad on levinumad Tallinnas, kus suhtluse ja kontaktide ruum on ka tõenäoliselt kõige heterogeensem. Oskustöölise seas on levinum eesti keele dominandiga suhtlusstrateegia, spetsialistid ja ametnikud varieerivad eesti ja vene keele kasutust ulatuslikumalt (segastrateegiad). Vene keele dominandiga suhtlusstrateegia kandjate rühmas oli üllatuslikult keskmisest rohkem õpilasi ja üliõpilasi – see näitab, et kooli keeleõpe ei soodusta piisavalt omandatava keele 'järeleproovimist' reaalses suhtluses.”³⁷

Nooremas põlvkonnas mitmed säilitavad nii esimese kui ka teise keele. „Noorema venekeelse elanikkonna seas on kahe keele kasutuse strateegiad – kas siis eesti keele dominandiga või keeli enam-vähem võrdsel määral varieerides – levinumad.”³⁸

2.8. Mis takistab lõimumist?

Lõimumist peatada või pidurdada võib see, kui iga rahvuse esindajad hakkavad teises rahvuses leidma halbu külgi ja inimesi sildistama. „Äärmiselt oluline oleks saavutada selle aktiivse eesti keeles vabalt suhtleva rühma nähtavam osalus eesti meediaruumis mitte ainult auditooriumina, vaid ka kõigil ühiskondlikult olulistel teemadel esinejate, autorite ja tegelastena. Seejuures tuleb arvestada, et nende sageli Eesti ühiskonnas toimuva suhtes eestlastest kriitilisema hoiakuga arutlejate aktiivsem kaasamine (küsitluse andmeil on ligikaudu viiendik sellest sihtrühmast osalenud mitmesugustes protesti-aktioonides nii Internetis kui ka mujal) nõuaks erinevate mõtteviiside ja vaadetega inimeste mõttevahetuse suunamisel ka saatejuhtidelt suuremat meisterlikkust. Aus ja terav debatt, venekeelse

³⁶ Riikliku programmi „Integratsioon Eesti ühiskonnas 2000-2007” lõpphindamine: Lõpparuanne. Pdf 119, 17. mai 2017.

³⁷ *Ibid.*, pdf 129, 17. mai 2017.

³⁸ *Ibid.*, pdf 133, 17. mai 2017.

elanikkonna arvamuste kaasamine mõttevahetusse muudaks need saated dünaamilisemaks ja nii eesti kui ka vene kultuuritaustaga auditooriumile kaasakiskuvaks. See aitaks oluliselt lähemale liikuda ühise eestikeelse avaliku sfääri kujunemisele, mis ongi ühiskondlik-poliitilise lõimumise oluliseks eesmärgiks.”³⁹

Riiklikel lõimumisprogrammidel võivad olla erinevad sihid, näiteks allutamisstrateegia või formalismi strateegia või poliitiline konkurent. Kõige parem on muidugi koostöö, mis oleks hea nii ühele kui ka teisele poolele.

2.9. Kes on eestlane?

Küsimusena jääb kõlama see, kellena inimesed peale lõimumisprotsessi määratlevad? Lõimumine tähendab seda, et inimene, kes on tulnud siia elama vabal tahtel või on sündinud siia Jumala plaani kohaselt, leiab koha ühiskonnas. Kelleks muutuvad sisserändajad? Kas nende rahvus muutub? Kes on eestlane?

„Kui veel 1980. aastate lõpus ja 1990. aastate alguses võis eestlane, lauldes oma olemise uhkusest ja hädusest, teha seda kas kontekstiväliselt, nõukogude inimeseks olemisega võrreldes, või kõrvutades end kogu abstraktse maailmaga, siis nüüd samu sõnu välja öeldes lisatakse sellele sageli konkreetne võrdlusalus: Baltimaad, Põhjamaad, Kesk- ja Ida-Euroopa riigid, Euroopa Liit.”⁴⁰

Millest tuleb hoiduda, et lõimumine toimiks? „Väitmaks, et eestlane olla on uhke ja hää või konkreetseid võrdlusi arvesse võttes kohati ka häbi ja halb, teeme me seda, võrreldes ennast teiste maade ja teiste rahvastega. Selline võrdlemine ka inimkäitumises ei tohiks viia teiste halvustamiseni iseenda upitamise teel või mõttetu enesehaletsemiseni, vaid pigem iseenda parema mõistmiseni.”⁴¹

Kuigi sisserändajatena võime aru saada, et eesti rahvas on väike rahvas, tuleb nendesse austavalt suhtuda, kuna selles peitub õnnestunud lõimumise võti. Rahvuste traditsioonides, keeltes ja ajaloos on erinevusi, kuid peame oskama näha seda, mis meid liidab. „Õppides iseennast paremini mõistma ning võrreldes end teistega, tuleme me tõenäoliselt paremini

³⁹ Lauristin, 2012, 248.

⁴⁰ Iris **Pettai**, „Eestlaste ja mitte-eestlaste vastastikune sallivus” – *Eesti ja eestlased võrdlevas perspektiivis: kultuuridevahelisi uurimusi 20. sajandi lõpust*. Koostaja Aune Valk. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2002, 8.

⁴¹ *Ibid.*, 9.

toime mitmekultuurilises maailmas ja mitmekultuurilises Eestis, mis aina enam ja enam pakub meile uusi ja huvitavaid kontakte teiste kultuuridega. Tuntud Kanada kultuuriuurija John Berry on öelnud (1997:138): „Mitmekesisus on elu reaalsus; kas see lisab elule 'vürtsi' või 'ärritab' inimesi on praeguse aja fundamentaalne psühholoogiline, sotsiaalne ja poliitiline küsimus.”⁴²

Mida aga ütlevad kultuuriuurijad Eesti kohta? „Paljude kultuuriuurijate arvates tulenevad eestlaste kollektivistlikud hoiakud ja väärtused ennekõike Nõukogude okupatsiooni perioodist, mis kõigis eluvaldkondades rõhutas kollektiivi ülimust üksikindiviidi ees (nt Keltikangas-Järvinen ja Terav, 1996). Samuti on pakutud, et eestlaste kollektivistlikud suundumused on välja kujunenud kollektiivsete rahvuslike ja sovjetlike väärtuste koosmõjus(Lauristin, 1997).”⁴³

Mille poolest erinevad eestlased nendest, kes vene keelt kõnelevad? „Uurimuses, mis püüdis vastata küsimusele, kuidas eestlased individualismi ja kollektivismi mõisteid defineerivad ning kas eestlased peavad endid individualistideks või kollektivistideks (Realo, 2001), vastas näiteks 34-aastane mees järgmiselt: 'Eestlased on kohe kindlasti individualistid. Kui Venemaa külade kohta kehtib kõnekäänd 'Süüta saun ja kogu küla põleb maha', siis eestlastega on täpselt vastupidi, üks küla on tohtu suur, kõik majad on üksteisest kaugel.' Sarnast võrdlust kasutades iseloomustas eestlasi 19-aastane naissoost vastaja ' ... Eestlane on selline tüüp, kes tahab oma mätta otsas istuda, rusikaid viibutada ja karjuda. ... Pole nagu Vene küla, kus minnakse leiba sööma selle juurde, kel parajasti on.’”⁴⁴

2.10. Sallivus ja lõimumine

Selles, et inimesed saaksid koos elada samal maal, kuigi neil on erinev kultuur ja eri traditsioonid, mängib tähtsat rolli sallivus. „Sallivus on oluline sotsiaalne mõõde eri ühiskonnatüüpide arengutasemete hindamiseks. Mida arenenum ja demokraatlikum on ühiskond, seda suurem on sallivus teisitimõtlejate, erinevate kultuuride, elulaadide, aga ka teiste rahvuste suhtes. Sallimatus kui vastandmõiste sallivusele, on inimese tõrjuv hoiak kõige suhtes, mis erineb tema kultuurist ja tõekspidamistest. Tolerantsus on tee efektiivselt

⁴² Iris **Pettai** 2002, 8.

⁴³ *Ibid.*, 12.

⁴⁴ Anu **Realo**, „Individualism ja kollektivism Eesti moodi” – *Eesti ja eestlased võrdlevas perspektiivis: kultuuridevahelisi uurimusi 20. sajandi lõpust*. Koostaja Aune Valk. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2002, 31.

toimivasse ühiskonda, kus teisitiolekut, teisitimõtlemist ei käsitleta kui ohtu, mis võib midagi lõhkuda, vaid kui väärtust, mis võib rikastada, anda uusi arenguiimpulsse. Sama kehtib ka suhtumisel teistesse rahvustesse. Ühiskonnad, kus teistel rahvustel on võrdväärne positsioon põhirahvusega, samasugused võimalused elus edasi jõuda, karjääri teha, on edukamad, stabiilsemad ja parema sotsiaalse kliimaga kui ühiskonnad, kus teise rahvuse esindajaid tõrjutakse.”⁴⁵

Eesti ühiskonnas on olnud minevikus ka palju erinevaid rahvaid ja vajadus koos toimetulemiseks on olnud pidevalt. „Vajadust sallivuse järele Eesti ühiskonnas on Jaan Kaplinski (1997:96) lahti mõtestanud järgmiselt: 'Eesti elab üleminekuajas, ka üleminekul avatumale ühiskonnale, kus inimestel tekib rohkem kontakte teistega üle kultuuri, rassi ja religiooni piiride. See tähendab, et meie personaalne ja kollektiivne ruum muutub laiemaks. Siin kätkeb väljakutse meie tolerantsusele, taluvuspiirkonnale. Eesti on kogu aeg olnud mitmekultuuriline maa ja see peaks andma meile eeliseid uuenevas maailmas toime tulla. Riiklik info- ja koolituspoliitika peaks põhisuunda avatusele ja pluralismile toetama.’”⁴⁶

2.11. Muulaste eripärad

Maailma tippuuriija Will Kymlicka (2000) toob välja järgmised venekeelse elanikkonna eripärad Eestis.

1. Asudes pärast sõda elama Eestisse, ei pidanud muulased end siin immigrantideks ega rahvusvähemuseks, vaid N. Liidu kodanikeks, kuna N. Liit oli Eesti okupeeritud. Alles pärast Eesti taasiseseisvumist on nad harjunud mõttega, et neil tuleb Eestis elada rahvusvähemustena. Tavapärane ettekujutus rahvusvähemusest näeb ette, et rahvusvähemus on etniline rühm, kelle ajalooline kodumaa on sunniviisiliselt liidetud teise riigiga. Eestis on olukord vastupidine, kuna Eesti oli sunniviisiliselt ühendatud N. Liiduga.

2. Mitte-eestlased on elanud Eestis pikema aja vältel kui nn tavaimmigrandid teistes Lääneriikides. 96% mitte-eestlaste jaoks on Eesti nende kodu, kust nad ei taha lahkuda ja see on märksa rohkem kui vaid koht, kus ajutiselt töötada, mis on tüüpiline töömigrandi jaoks.”⁴⁷

---

⁴⁵ Iris Pettai 2002, 231.

⁴⁶ *Ibid.*, 214.

⁴⁷ *Ibid.*, 218.

Väga tähtis roll lõimumisel on teineteise abistamine, ning sellist vastastikust abistamist on kogunud nii eestlased kui ka mitte-eestlased. „Vastastikune abistamine 38% eestlastest vastab, et mitte-eestlased on neid elu jooksul aidanud, teinud nende perele midagi head. Mitte-eestlastel on eestlaste abi kogemus 48%-l”.⁴⁸

2.12. Vastastikused ootused

„Valdava osa eestlaste ootused muulaste suhtes on seotud eesti keele omandamisega. Kolmandik eestlastest peab väga tähtsaks, et mitte-eesti noored asuksid õppima eestikeelsetesse koolidesse ja et kasvaks vastastikune sallivus. Viiendiku jaoks on väga oluline eestlaste valmisolek koostööks. Eestlased ei ole veel valmis selleks, et muulased tuleksid poliitikasse, osaleksid kultuurielus, kasvaks nende konkurentsivõime. Seda peab oluliseks vaid 5-8% eestlastest. Ka ei poolda eestlased muulaste assimilatsiooni (erinevuste kadumine käitumises ja elulaadis), seda väärtustab vaid 12% eestlastest. Muulaste prioriteediks on suhete paranemine eestlastega (sallivuse kasv, koostöö arenemine). Erinevalt eestlastest on muulased märksa enam huvitatud oma konkurentsivõime kasvust, osalusest poliitikas ja kultuurielus. Kõige vähem aktsepteerivad muulased assimilatsiooni.”⁴⁹

---

⁴⁸ Iris **Pettai** 2002, 227.

⁴⁹ *Ibid.*, 231.

3. EKB LIIDU KOGUDUSTE LÕIMUMISE MINEVIK, OLEVIK JA TULEVIK INTERVJUUDE PÕHJAL

3.1. Minevikku puudutavad faktid

Meie liidus on olemas selline pikaajaline traditsioon, et mõned eesti ja vene kogudused teevad ühiseid koosolekuid tähtsamatel kristlikel pühadel. Need ühised koosolekud on passiivne koostöö, kuid vene ja eesti koguduste koostöö potentsiaal on märksa suurem ning koostööd tuleb arendada. Isiku 3 väitel kahjuks pärast ühiseid jumalateenistusi inimesed eriti ei suhtle, et lähemalt tutvuda, vaid pigem jooksevad kiiresti koju. Samas isik 2 väitis, et ühised koosolekud on ilus traditsioon ning rääkis sellest, et selliseid vorme on vaja hoida ja arendada uute koostöövormideni.

Intervjuudest isikutega 1, 2, 3 ja 8 on ilmnes, et liidus ei ole olnud märkimisväärseid tülisid eestlaste ja venelaste vahel. Kui probleeme on olnud, siis pigem on tegemist tülidega eesti koguduste sees või vene koguduste sees. Eri rahvuste vahel on alati olnud austav ja vennalik suhtumine.

Koostöö, mis on olnud vene regiooni ja Eesti EKB Liidu on vahel, on väga rikas. Mitme vene koguduse sünnikoduks on olnud eesti kogudus, kus kujunev kogudus sai areneda ja seejärel iseseisvuda. Minevikus on olnud mitmeid vendi, kes olid eestlased, aga oskasid vene keelt ning vene kuulajaskond soovis rõõmuda nendega kohtuda, neid kuulata ja nendega koos palvetada. Nendeks vendadeks on olnud A. Arder, J. Togi, R. Võsu, seda väitis isik 10. Isik 10 rääkis ka seda, et A. Arder ütles: „Ta teab, et kui ta satub Narvasse, on tal kindlapeale üks ruum seal ja ka üks diivan.“ Ka praegu on selliseid vendi, kuid saame teha veel rohkem koostööd tänu sellele, et sisserändajate teine põlvkond tunneb eesti keelt hästi ning nad võivad kasutada oma ande tõlkimises ja teistel viisidel.

Intervjuust isikuga 2 tuli välja huvitav fakt, kuidas ajal, kui Stalin oli võimul ja konfiskeeriti kogudusehooneid, siis tänu sellele, et Kalju koguduses oli vene kogudus, sai apelleerida Moskvasse selleks, et hoone jääks kogudusele alles. Vennad kirjutasid Moskvasse, et kui

hoone ära võetakse, siis jääb koguduses vene rahvas kogudusehooneta. See argument mõjus ja Kalju hoonet ei võetud koguduselt ära.

3.2. Olevikku puudutavad faktid

Eestis on kohti, kus suurem osa rahvastikust on vene keelt kõnelevad inimesed ning sealsete koguduste võimalused eesti kogudustega koostööd teha on piiratumad kui kohtades, kus eestlasi on rohkem. Ida-Virumaal on umbes 19% eestlasi. Et seal eestlastega koostööd teha, on vaja nad esmalt üles leida. Mõnes kohas Ida-Virumaal on olemas nii eesti- kui ka venekeelsed kogudused ja nemad teevad koostööd. Noorte- ja lastetöö osas on see koostöö väga eeskujulik.

Ida-Virumaal on aga ka kohti, kus Eesti EKB eestikeelseid kogudusi ei olegi: üheks selliseks kohaks on Narva. Siiski on koostöö Eesti EKB Liidu ja selle kogudustega vägagi tihe. Näiteks tehakse Narvas päevast lastetuba, mida liit toetab materiaalselt, kuid tööd korraldavad kohalikud Narva EKB koguduse liikmed, kes oskavad eesti keelt ainult pisut, aga seelses kontekstis pole see takistuseks.

Ida-Virumaal on nooremal põlvkonnal eesti keele tundmisega rohkem probleeme kui teistes maakondades, kuna eestlaste osakaal rahvastikust on siin madal, Statistikaameti 2016. aasta andmete põhjal 19% elanikkonnast. Kultuuriministeriumi uuringud näitavad, et koolis saadud eesti keele õpe jääb väheseks selleks, et elus hakkama saada. Seda väidab ka oma intervjuus isik 10, „et koolis Narvas õppides 10 aastat eesti keelt, eesti keel jääb teooriaks“. Pärnumaa näitel on nende koguduse elu rikastanud see, et nende koguduses on olemas venekeelsed inimesed, kes on lõimunud. Seda tõi välja intervjuus isik 1.

Kui räägitakse sellest, et mingi kogudus on venekeelne, siis on vaja aru saada, et see ei tähenda automaatselt seda, et seal kõik on venelased, vaid seal on erinevate rahvuste esindajad, kuid neid liidab vene keele oskus. Nendeks erinevateks rahvusteks võivad olla ukrainlased, valgevenelased, poolakad, moldovlased, aserbaidžaanlased ja teised rahvused. Seda oma intervjuudes kinnitavad nii isik 1, isik 2 ja ka isik 10, et rahvusi on venekeelsetes EKB kogudustes palju.

Isikud 1 ja 8 väidavad intervjuus, et loomulikult on vaja tarkust, kuidas teha erinevate rahvuste keskel koguduse tööd. On olnud raskemaid ja lihtsamaid aegu.

Noorema põlvkonna venelased, kes tunnevad hästi ka eesti keelt, on võimelised jõudma kahe keelegrupi esindajateni, kuid ka kogudused, kus nad käivad, peavad sel juhul olema valmis selliste noortega tegelema. Isik 2 ja isik 3 rääkisid koostöövormist, mis on toimumas Tallinna Kalju kirikus koostöös Betaania kogudusega: selle nimeks on Molodeztekas. Isikud 2, 3, 5 on võtnud osa sellest üritusest ning nende arvamusel see on hea koostöö selleks, et jõuda nende noorteni, kes on venekeelsete noorte eesti sõbrad. Isikud 2, 3, 5 informeerisid, et üritus toimub kahes keeles, kord nädalas ning see on hea moodus jõuda oma mittekristlastest sõpradeni nende emakeeles. Kui kutsutakse esineja ja ta räägib eesti keeles, siis teda tõlgitakse vene keelde. Ja kui kõneleja räägib vene keeles, siis toimub vastupidine tõlge. Isik 3 tõi esile, et kui vene kogudused ei reageeri vajadusele kuulutada evangeeliumi koguduste noorte eesti sõpradele, siis nad on justkui evangeelselt imponentseks.

Noorema põlvkonna eestlastel on raske evangeliseerida vanemaealisi venelasi, kuna neil puudub ühine keel. Samamoodi vanemaealisel venelasel ei ole võimalik evangeliseerida eestikeelset noort, kuna noorema põlvkonna eestlaste vene keele tundmine on vähene. Kuid ühes intervjuus isik 8 mainis, et rääkis haiglas olles ka eestlastele Jumalast ja Kristusest. Nii et kui Püha Vaim kutsub midagi head teha, pole vaja näha takistusi.

3.3. Tulevikku puudutavad faktid

On ka näiteid kogudustest, kus on näha lõimumisprotsessi muutumist põlvkondade lõikes. Näiteks Pärnumaal on teada olukord, kus eesti koguduse liikmeteks on saanud vene keelt kõnelevad inimesed ning nende keeles ja mõtlemises on näha slaavi kultuuri, kuid nende lastes ja nende lastelastes seda enam ei ole. „Nende lapsed räägivad puhtalt eesti keelt ning ainus asi, mis reedab nende mitte-eesti päritolu, on nende perekonnanimi,“ väitis intervjuus isik 2.

Molodeztekas on huvitav mõte, mida võib arendada nendes kohtades, kus kontekst on sobilik, peamiseks eesmärk on evangeelne, et jõuda noorteni, kes veel ei tunne Kristust ja teha seda kahes keeles. Sellest koostööst on jäänud hea mulje isikutele 2, 3, 5.

Intervjuudest tuli välja, et koostööd tehes tuleb arvestada, et vene keelt kõnelevad inimesed võivad olla temperamentsemad kui eestlased. Erinevuste tundmaõppimine toimub tavaliselt suhtlemise ja sõprussuhete abil. Seda on väitnud nii isik 1 kui ka isik 10, et erinevus on olemas nii temperamendis kui ka väljendusstiilides.

Mida toob tulevik vene ja eesti koostöö osas? Üks intervjueeritav sõnastas vastuse nii: „On raske prognoosida, mis tulevik toob, kuid kui meie ees on Kristus, siis meie saame edasi liikuda.” Intervjueeritav Isik 5 tõi esile tulevikku perspektiive hinnates, et on vaja rohkem vaadata mitte sellele, mis meis on erinevat, vaid seda, mis meid liidab. Kui meie ei tegele võrdlemisega, saame keskenduda sellele, kuidas jõuda nende inimesteni, kes veel ei tunne Jeesust kui oma Päästjat.

3.4. Teoloogilised erinevused

Kui analüüsida teoloogilisi erinevusi eesti- ja venekeelsete koguduste vahel, siis isik 1 räägib, et meil teoloogilisi erinevusi ei ole, sest arusaamine Kristusest on sama, arusaamine ristimisest on sama, kuid erineda võib kiriklik liturgia. Sama on väitnud ka oma intervjuus isik 7. Mõnel pool on erinevuseks see, et kantakse peakatteid ning see on kohustuslik abielunaistele. See reegel ei kehti kõigis venekeelsetes kogudustes. Isik 1 sõnul on oluline keskendud selle aasta konverentsi peamõttele, et Jeesus Kristus on valgus ka tänapäeval ja me peame otsima mitte erinevusi, vaid seda, mis meid liidab, ja seda, mis meid liidab, on rohkem. Seda väitsid ka isikud 3 ja 5.

Isik 7 ütles naljatamisi mõtte, et kuna täna on nii palju erinevaid teoloogilisi asutusi, siis selletõttu on palju valeõpetusi liikumas. Igas naljas on oma tõetera, arvas isik 7.

Erinevusi eesti ja vene koguduste vahel võib põhjustada see, et liidu vene regioonis on inimesi, kes on mõjutatud ortodoksi traditsioonist ning nende vaimulaad võib erineda. Nad võivad olla teise traditsiooniga ja tunduda vanaaegsed, kuid kellelgi ei keelata olla nüüdisaegne. Mõned vene regiooni kogudused on nüüdisaegsed, sest see annab neile võimaluse teenida rahvast neile arusaadavas keeles.

Suhtumises alkoholi hoiavad vene kirikut karsket joont, kuna teavad, mida võib see endaga kaasa tuua. Seda kinnitasid isikud 1, 7, 9,10, 11.

On olemas ka selline vahe, kuna vene rahvas oli mõjutatud ortodoksi õpetusest ning müsteeriumikesksest ida kultuurist, siis vene rahvas nüüd püüab sellele vastanduda vabakogudustes. On olemas ka siin Eestis selliseid liikumisi, mis on küll vabakogudused, kuid neil on müsteeriumikeskne õpetus, seda on väitnud nii isik 1 kui ka isik 8.

3.5. Koguduste lõimumist mõjutavaid sotsiaalseid tegureid

Kas poliitika võib meid mõjutada? Kas meie suhtumine teineteisesse ei sõltu tihti eelarvamustest, mille põhjal kipume teisi sildistama? Intervjueeritav isik 3 on öelnud, et uudised ja informatsioon mõjutab meie mõtlemist ja suhtumist teistesse. Ka isik 1 on rääkinud seda, et suhtutakse erinevalt eri konfliktidesse, mis toimuvad maailmas. Meie suhtumine poliitilistesse asjadesse sõltub väga palju sellest, mis allikaid meie kuuleme. Inimesed, kes on siia kolinud, võivad olla nostalgilised, kuid selleks, et olla hea misjonär siin, selleks peame tundma seda ühiskonda, kus elame, nagu isik 3 ütles oma intervjuus: „Muidu oleme headeks misjonärideks sealpool piiri, aga mitte siin Eestis.”

Rahvusesti võivad erineda ka koguduse töötegijate juhtimisstiilid. Vene kultuuris peab juhil olema autoritaarne roll, see tähendab, et juhi sõna peab korra maja looma. Seda on kinnitanud ka isik 1 omas intervjuus et temalt oodati vene regioonis, et tuleb ja ütleb viimase sõna ja punkt. Seda väitis ka vene poole pealt isik 8, et tuleb vend ja ütleb viimase sõna. Eesti kogudustes on koguduse töötegija on rohkem nagu vend, kes annab soovitusi, ja kui ta on tark, siis teda valitakse jälle.

Kui me vaatame, kui palju Tallinnas on vene keelt kõnelevaid rahvusi, siis jääb sooviks, et Tallinnas võiks olla venekeelseid kogudusi mitte ainult üks, vaid rohkem. Tallinnas on Statistikaameti väitel umbes 45 protsenti vene keelt kõnelevaid elanikke, mis tähendab, et venekeelsete koguduste järgi on suur vajadus. Isik 6 väitis, et vene kogudusel on palju võimalusi Tallinnas töö laiendamiseks.

Isik 11 väitis, kuna vene keelt kõnelevatel EKB kogudustel on palju kontakte ka väljaspool Eestit, siis nende noortekonverentsidel ja noortelaagrites on peakõnelejateks külalisesinejad Venemaalt, Ukrainast, Valgevenemaalt, Moldovast. Kuid tulevikus tahaks rohkem teha koostööd Eesti vendluse vendadega. See koostöö on juba praegu näha sotsiaalsetes projektides „Sõbralt Sõbrale“. Selline koostöö motiveerib noori Ida-Virumaalt õppima Eesti keelt.

Nagu teooria on väitnud, ei piisa ainult eesti keele teadmisest, selleks et ühiskonnas edukalt lõimuda. Vaja on ka isiklike suhteid ja koostöövõimalusi. Teooriast oli näha, et Eesti ühiskonnas oli keeleõppele suunatud 65% eelarvest ja koostegemisele ainult 35%. Soovituseks oli rohkem suunata ressursse koostööprojektidele, sest see liidab. Seda tasub silmas pidada ka kogudustes.

KOKKUVÕTE

Töö eesmärgiks oli vaadelda, missugune koostöö on toimunud ja toimumas Eesti EKB Liidu eesti- ja venekeelsete koguduste vahel. Selleks, et koguda neid andmeid, küsitlesin 11 pastorit, kes jagasid oma kogemuste põhjal, mida see koostöö on tähendanud. Samuti jagasid nad mõtteid tuleviku osas.

Töös kirjeldasin teooriaid, mis aitavad paremini aru saada lõimumisprotsessist, ning Eesti olukorda eri rahvuste lõimumise vaatenurgast. Andsin ülevaate sellest, kuidas Eesti aladele jõudis kristlus, kuidas tekkisid siia baptisti- ja vabakogudused ja kuidas loodi esimesed venekeelsed baptisti- ja vabakogudused.

Intervjueerisin ühteist koguduse töötajat: kuut venekeelse koguduse ja viit eestikeelse koguduse töötajat. Intervjuude tegemiseks külastasin vaimulikke töötajaid mitmel pool Eestis. Osa intervjuudest on eestikeelsed ja teine osa venekeelsed, sõltuvalt sellest, mis keelt valdas intervjueeritav.

Venekeelsetest kogudustest rääkides tuleb meeles pidada, et tegelikult koosnevad need kogudused paljudest eri rahvustest ja emakeeltest. Intervjueeritavad andsid palju huvitavaid fakte, mis rikastavad teadmisi sellest, kuidas erinevaid rahvaid, kellel on erinevad kultuurid ja erinevad traditsioonid, liidab kristlus. Intervjuudest ilmnes, et Eesti EKB Liidus on eri rahvused suhtunud üksteisesse alati lugupidavalt, kuid koostöö on sageli olnud formaalne, näiteks pühade puhul ühise teenistuse korraldamine. Paremaks lõimumiseks tuleks leida rohkem sisulisi koostöövorme. Hea näide sisulisest koostööst on Tallinna Kalju ja Betaania koguduse noorteõhtud, kus osalevad nii eesti- kui venekeelsed noored.

Suuri teoloogilisi erinevusi eesti- ja venekeelsete koguduste vahel ei ole, erinevused on peamiselt jumalateenistuste läbiviimise korras. Erinevusi kohtab ka juhtimisstiilis. Samuti põhjustab erinevusi erinev meediaruum, seda ka venekeelsete koguduste siseselt.

Eestis on mitmeid piirkondi, kus on vähe vene keelt kõnelevaid elanikke, kuid on ka neid piirkondi, kus on vähe eesti keelt kõnelevaid. On olemas ka neid kohti, kus on eesti- ja venekeelsete osakaal peaaegu võrdne. Seega on vaja õppida tegema koostööd sellisel kujul, mis on võimalik vastavas piirkonnas. Koostöö tegemine on pingutus, sest on vaja õppida tundma uusi inimesi ja leida uusi meetmeid, kuidas teha koostööd. Näiteks mõned kogudused on leidnud võimaluse pidada kakskeelseid teenistusi, kasutades sünkroontõlget.

Meil on rohkem seda, mis meid liidab, kui seda, mis meid eraldab. Aidaku Jumal selle peale vaadata ja teha koostööd vennalikus armastuses, Jumala armastuses.

KASUTATUD KIRJANDUS

Aastaraamat 2017. Tallinn: Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liit, 2017.

Eesti Entsüklopeedia 11: Eesti Üld. Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastus, 2002.

Lauristin, M., Kaal, E., Kirss, L. jt. *Eesti ühiskonna integratsiooni monitooring 2011: Lühikokkuvõte*. Tallinn: Kultuuriministeerium, 2011.

Lauristin, M., Kaal, E., Kirss, L. jt. *Integratsiooni monitooring 2011*. Tallinn: Poliitikauuringute Keskus Praxis, 2012.

Pettai, I. „Eestlaste ja mitte-eestlaste vastastikune sallivus” – *Eesti ja eestlased võrdlevas perspektiivis: kultuuridevahelisi uurimusi 20. sajandi lõpust*. Valk, A., koostaja. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2002.

Pilli, T. *Usu värvid ja varjundid: Eesti vabakoguduste ajaloost ja identiteedist*. Tallinn: Allika, 2007.

Realo, A. „Individualism ja kollektivism Eesti moodi” – *Eesti ja eestlased võrdlevas perspektiivis: kultuuridevahelisi uurimusi 20. sajandi lõpust*. Valk, A., koostaja. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2002.

Riikliku programmi „Integratsioon Eesti ühiskonnas 2000–2007” lõpphindamine: Lõpparuanne. [http://www.kul.ee/sites/kulminn/files/kum_riikliku_programmi_integratsioon_eesti_yhiskon_nas_2000_2007_l6pphindamine.pdf], 17. mai 2017.

Statistikaamet. [<http://www.stat.ee/34267>], 15. mai 2017.

Statistikaameti andmebaas. [http://pub.stat.ee/px-web.2001/Database/Rahvastik/01Rahvastikunaitajad_ja_koosseis/04Rahvaarv_ja_rahvastiku_koosseis/04Rahvaarv_ja_rahvastiku_koosseis.asp], 18. mai 2017.

Valk, A. „Eessõna” – *Eesti ja eestlased võrdlevas perspektiivis: kultuuridevahelisi uurimusi 20. sajandi lõpust*. Valk, A., koostaja. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2002.

Vetik, R. *RAHVUSI KUJUTAVAD STEREOTÜÜBID EESTI ONLINE MEEDIAS AASTAL 2014.*
[<http://www.kul.ee/et/rahvusi-kujutavad-stereotuubid-eesti-online-meedias-2014>], 23. mai 2017.

„Эстонское братство” — *История Евангельских Христиан-Баптистов в СССР.* Москва:
Издание Всесоюзного Совета Евангельских Христиан-Баптистов, 1989.

„История” – Церковь Вифания 100 лет. Таллинн: Таллиннская Русская Церковь ЕХБ
„Вифания”, 2010.

LISA 1. INTERVJUUD

Intervjuu 1

Milline koostöö on olnud minevikus eesti ja vene koguduste vahel?

Liit koosneb neljast erinevast liikumisest. Vene regioon on ühtlasem teoloogias.

Valga Lootuse on olnud innovaatiline. Põrandaalused baptistid, selle koguduse juured läksid põrandaalusteni välja kuid see kogudus on väga kaasaegne.

Pärnusse on tulnud inimesed tehastesse. Vetserkovskid tulid nagu sillaehitajad, nemad tulid Ukrainast. Nendest algas peale vene teenistus.

Kui vaadata, mis oli ühist, olid ainult pühad.

Kultuurilised erinevused on olemas. Vene teenistustel – pikad luuletused peast. Minevikus oli sellist poeesiat eesti kogudustes. Vene kogudustes kestis koosolek 2,5 tundi, eesti kogudustes oli 1,5 tundi.

Vene kogudused said endale maja ja siis said need kogudused iseseisvaks.

Vene kogudustes toimusid sisevõitlused, Immaanueli kogudusele jättis see jälje. Need olid perekondlikud võitlused, Narvas oli viis pastorit ühes koguduses ja nemad pikka aega ei saanud otsustada, kes siis võtab vastutuse enda peale.

Koguduses olid toimumas pastorivahetused.

Vene keelsetesse tulid vennad erinevatest NSVL paikades, erinevatest riikidest, ning nemad rääkisid, et nende kirikus toimub nõnda ja nõnda. Need pinged mis olid kirikus olid vene ja venelaste ja eesti ja eestlaste vahelised probleemid.

Sellist koostööd ei ole.

Kas oli teoloogilisi erinevusi, mis pidurdasid koostööd?

Uuesti abiellumise küsimus: kui on lahutatud, siis ei saa uuesti abielluda, kuid venelastel oli nii, et süütu pool saab abielluda. Vend Tärk oli suur autoriteet: ta ütles, et kui abielu on lahutatud, siis ei ole võimalik abielluda. Isegi see ei lugenud, et Venemaal oli teine arvamus.

Mennonitide laine pole jõudnud siia. Eestis ei olnud suuri probleeme baptistide ja karismaatiliste koguduste vahel. Isegi ülistus mis koguduses praktiseeritakse Eesti kirikutes on teine.

Valterovci see on vene rahvuses tekkinud liikumine, seal on omad eripärad, see on rohkem täidetud müsteeriumiga, mis tuleneb ortodoksaalsest praktikast. Kehras ja Kohilas on nende punktid, Eestit see ei mõjutanud. Kui rääkida juhtimise struktuurist, siis on olnud vanemad vennad, kes oskasid vene keelt. Omal ajal Ülo Merilooga sai käidud venelastele juures ja suhtlemisega ei olnud probleeme. Johannes Togi oli hästi tähtis ja tuntud isik. Ka Ruudi Leinus valdas hästi vene keelt ja oskas vene regioonis edendada suhtlust eesti ja vene koguduste vahel.

Kogudusi nimetatakse vene kogudusteks, kuid nende sees on erinevaid rahvusi.

Iseseisev üksus, oma protokollisüsteem, oma kassa. Kui aga läheb keeruliseks, siis kutsutakse kedagi eesti poole pealt. Tippjuht vene kogudustes peab olema autoritaarne, kuid eesti kirikutes on ta nagu vend. Kui ta on tark, siis teda valitakse jälle. Minult oodati, et ma tulen ja panen oma seisukoha maksma ja kõik. On erinevusi.

Kui vaatame koostööd, kas on erinevusi esimese, teise, kolmanda põlvkonna vahel?

Pärnu Immaanueli koguduses tuli meile üks perekond üle, kuid et nende lapsed ja lapselapsed pole eestlased, seda reedab ainult perekonnanimi. Üks noor õde abiellub eesti koguduse vennaga, abielu toimub kahes keeles. Kõik ei valda eesti keelt.

Kui vaadata vene koguduste tulevikku, vaatame Tallinnat, Tartut, Narvat – see võib jääda venemeelseks oma laadilt. Sõltub ka juhtidest, milline on nende positsioon. Teised kogudused peaksid vaatama, et lapsed saaksid käia eesti pühapäevakoolis. Kui aga meie koguduste plaanis, mis on võõrsil, üks, mis on segunenud inglise kultuuriga, see kogudus areneb ja kasvab, aga see mis ei segunenud, see tasapisi hääbub. Eesti keelt, milleks on vaja mul eesti keelt Kanadas. Väiksed grupid võiksid liikuda selles suunas, et seguneda.

Kui aga tuleb põgenikevool, on vähe spetsialiste, nii nagu omal ajal.

Isegi Moldova töölised olid erinevatest kohtadest.

Poliitika on mõjutanud meid või kuidas?

Meie pere suhtumine venelastesse oli tolerantne, tulid ka usklikud, kes otsisid pelgupaika.

Omaval ajal venelastel oli lihtsam saada ministereeringusse või kortereid. Siis Pärnus vene vendadel oli hirm, et mis saab, eestlane konflikti peale ei lähe.

Uus areng, mis on tekitanud sisepingeid ka ukraina koguduste sees, on separatistid ja vene kirikud. Sellest ei räägita, aga pinge on olemas. Peielaul kuuled, et jutt katkeb. Tabuteema, millest ei räägita.

Selleks, et koostöö saaks liikuda, üks põhikeel peab olema. Kui on suur kogudus, ja seal on erinevate keeltega. Mennonitide koosoleku ühisteeningus oli ingliskeelne, aga ka tõlge sai

tehtud. Kuigi minevikus oli see saksakeelne ala. Olevistel on olemas nii vene kui ka korea grupp.

Suured muutused on toimumas Liidus: Eesti liidus on mõned kogudused naispastoritega. Karismaatiline liikumine eesti kirikutes. Ka vene kogudustes on karismaatilist liikumist.

Alkoholi tarbimine, karske liin. See on tähtis asi. Meil on noori kogudusi, mis on ameeriklastelt üle võtnud, et karskust ei ole.

Konservatiivne, aga võib olla kaasaegne.

Peab otsima seda, mida meid liidab, mitte seda, mis meid eraldab.

Kümne aastaga, viie aastaga. Selleks et midagi prognoosida on vaja teada palju asju. Kuid teades eestlast ta on skeptiline ja mõni suur vapustus see panb teda mõtlema ja ka paneb liikuma.

Tulevik ei ole roosa, kui aga meie oleme fokuseeritud Kristusele, siis saame hakkama.

See temaatika, mis meil oli, see tõmbab kokku. See millest et see tematika meid võiks teha ühtlasemaks.

Kust on meie riik: kui meie kaldume kõrvalküsimustesse, siis laguneme, kui aga hoiame kindlat liini, siis püsime. Kui venelased hoiavad oma isade antud usku. Kui on lagunemine, siis see ei ole õnnistus kellelegi.

Lõimumist ei tohi forsseerida.

Meil kogudustes on juba vene keelt rääkivad inimesed, kes on lõimunud. Multikultuursus on tulnud meie kogudusele ainult kasuks.

Kui aktsent ei tundu ärritavat, siis kõik on korras.

Mentaliteedi erinevus on ka olemas eestlaste ja venelaste vahel. Teiste mentaliteet on meile võõras. Soomlased tunduvad meile liiga rahulikud. On olemas rahvuslik mentaalsus. Kui teha koos ühte teenistust, see rikastab.

Pagulaste teema, kui kristlased tulevad teistest maadest. Iraani ja Pakistani kristlased peavad kohanema nende kohtadega, kuhu nad jõuavad.

Intervjuu 2

Milline on olnud koostöö eesti ja vene koguste vahel?

Meie liidu juured ulatuvad Tsaari-Venemaa saksakeelte kogudusteni. Kuigi Schiwe esimine pastor kes on registreerinud eestis kaks kogudust, üks nendest on Haapsalu ja teine on Tallinna kogudus. Adam Podin oli väga kõrges positsioonis vanglates, nii Eestis kui ka Venemaal.

Kui ma mõtlen oma vanavanematele, siis nemad on evangeliseerinud sotsiaalabi kaudu, nii eestlasi kui venelasi.

Suur muutus tuli 2. maailmasõja ajal, kui Natsi-Saksa väed ja küüditamised viisid paljusid inimesi.

Nõukogude Liit tõi palju venekeelsed inimesi kokku. Vene Tallinna kogudusel oli hoone, aga venekeelne kogudus sai siis kokku Kalju 1 hoones. Tolleaegne juht Robert Võsu kirjutas kirju, et seda hoonet ei tohi ära võtta, sest siis jäävad venelased ilma kogudusehooneta. Niisiis venekeelne kogudus oli päästerõngaks, et mitte jääda ilma kogudusehooneta, sest tollel ajal paljud kogudused jäid ilma hooneta.

Oli koostöö ühise vaenlase vastu. Algas selline koostöövorm, et peeti mitmeid kordi aastas ühiseid jumalateenistusi. Kui aga olid ühisnõupidamised koguduses seoses ehitusega, siis tehti seda koos, samuti remondid. Samuti teavitasime teineteist suurematest üritusest, mis olid tulemas.

Kogudusteliidus 12 kogudust on venekeelsed, meil on hea meel, et on olnud vastastikust lugupidamist, oleme aktsepteerinud erinevusi: traditsioonilisi, teoloogilisi ja ka kultuurilisi, keelelisi. Meie saime aru, et meie kuulume ühte liitu.

Venekeelsete kogudustel on olemas juht, keda aktsepteeritakse juhina, ja ka liit aktsepteerib teda vene koguduste juhina. Ja kui ollakse mingis küsimuses eri meelel, räägitakse see lahti. Ma ei mäleta, et oleks olnud teoloogilisi diskussioone.

Aga kui on olnud pingelisi olukordi, vene koguduste juhid pöörduvad selleks, et aidata neid olukordi lahendada.

Meie potentsiaal on suurem, suures plaanis oleme me kehastanud Kristuse ihu, vaatamata keelele.

Mis on muutunud seoses sisserändajate teise ja kolmanda põlvkonnaga?

Dünaamika ühiskonnas on muutunud, siis ka sisserändajate olukord. Vene keel oli domineeriv keel omal ajal. Oli eestlaste poolt tõrge. Muidugi oli võimalik kirjutada oma teadustööd kuni kõrghariduseni eesti keeles. 1991. aastast venekeelne elanik tunneb ennast tõrjutana. Ning see tekitab uut dünaamikat. Et minevikus eestlased tundsid ennast tõrjutuna, kuid nüüd vene keelt kõnelevad inimesed.

Kristus on öelnud: "Minge tehke jüngriteks kõik rahvad!" ja see misjonimeelsus toobki meid arusaamisele, et vaatamata keelele on Jumalal soov kõigini jõuda.

Ma mäletan, et omal ajal olid venelased meil tihti kodus, siis kui olin 3–4 aastane. Nad rääkisid vene keeles meie vanematega, nad olid Aserbaidžaanist, ja see perekond palus neilt ühe raamatu.

Neil ei olnud ei piiblit, ei midagi. Ja see oli vene keeles, meie andsime oma raamatu sellele tüdrukule.

Kui meie mõtleme eri põlvkondadele, siis teine ja kolmas põlvkond on juba eestikeelsed, eestimeelsed. Neil on eestikeelseid sõpru, aga nende kogudusesse ei saa tuua neid sõpru. Nad korraldavad noortekaid, kuhu saavad kutsuda nii eesti- kui ka venekeelseid sõpru.

Kas massimeedia mõjutab nende arusaamist?

Mis meediat ta jälgib, seda arusaamist ta väljendab.

Massimeedia, suhtlusvõrgustikud, youtube, sõbrad – need kõik mõjutavad sind.

Meie saame paremini koos tegutseda, kui meil on väljund, mis on väljaspool meid.

Tänapäeval Saaroni kogudus on selles hoones, mida ehitasid kaks kogudust koos. Kolgata kogudus saab näiteks toetada Puusaagi misjoni.

Meie tavaliselt elame mitme kultuuri keskel. Hea näide on inimesed, kes oskavad rääkida kahes keeles, milline see eesmärk ka ei oleks: on see misjonaalne, materiaalne, aga see töötab. Paulus räägib seda, et ta on see, kes on, selleks et evangeelium jõuaks teisteni. Ja see on ka meie siin maailmas olemise põhjus.

Seminar on andnud võimaluse selleks, et Minski seminariumi läbirääkimised jõuaksid sinna, kuhu on vaja, selleks et venekeelsed vennad võiksid saada teoloogilist haridust Eestis.

Teine eeskuju on Pereraadio 24/7, mis on kasvanud välja ameeriklaste ja eestlaste koostööst. Misjonimeelsus on tähtis, see muudab meid.

Intervjuu 3

Kuidas toimus koostöö vene ja eesti koguduste vahel?

Oli väga positiivne. Lapsepõlves, kui isa oli pastoriks Kiviõlis, siis töö käis kolmes keeles: toimusid saksa-, vene- ja eestikeelsed koosolekud. Ning üks kord kuus olid ühised koosolekud, kus tõlgiti eesti ja vene keelde. Kalju koguduses on praegu eesti- ja venekeelne kogudus, varem on olnud formaalset koostööd rohkem. Formaalne koostöö: see on ühise koosoleku läbiviimine. Peeti suurel neljapäeval teenistust koos, midagi veel, mindi siis peale seda üritust laiali ja siis inimesed omavahel ei rääkinud. Mis on täna toimumas: mõnikord ma jutlustan vene koguduses või mõnel üritusel. Meil on head suhted ka juhtidega, kes on siis pastorid, ja teiste inimestega. Nende koosolek algab ja meie oma lõpeb, siis meie pidevalt kohtume, tervitame, räägime mõne sõna. Koostööd on siiski vähe. Minu meelest kõige positiivsem koostöövorm on eesti ja vene noorte korraldatud noortekas. See on kakskeelne

noorteüritus, kuid seal ei ole ainult eestlased ja venelased, vaid seal on rohkem rahvusi, kes saavad siis üheks ürituseks kokku, laulavad koos, söövad koos, kuulavad sõnumit koos. Tegelikult venekeelsed noored ei saa oma sõpru eesti koolidest kutsuda endale kirikuse. Siis nad jäävad evangeelses mõttes impotentseks, sest nad ei saa oma koolikaaslast kutsuda, Seetõttu nad teevadki noortekat, ja sinna nad kutsuvad sõpru. Keegi kutsus kuus või seitse oma koolikaaslast.

Ja siis ühised üritused või konverentsid. Meie liidus peale aastakonverentsi enam eriti palju ei ole ühiskonverentse, kus saaksid osaleda mõlemad. Muidugi naistöös on seda lõimumist rohkem, seda on proovitud teha, kuid ikkagi on vene ja eesti naistetöö eraldi.

Milline see koostöö peaks siis olema?

Organiseeritud aktsioonil ei ole seda vilja, rohkem sobib jüngerlus. Meie rikkus on, et meil on olemas venekeelsed inimesed, kes oma töökohas võivad näidata Kristust neile, kes seal on. Oma tuttavate keskel nad räägivad sama keelt, ja siis saabki jõuda nendeni, samamoodi ka eestikeelsed inimesed. Oleks vaja jagada kogemusi, kuidas see teistel õnnestub, võib olla meie peaksime looma neid keskkondi, kus meie võiksime teineteisega rääkida. Noortega oleks lihtsam, sest noored venelased räägivad eesti keelt, aga noored eestikeelsed inimesed ei räägi vene keelt. Noored ei räägi eesti keelt, ja noorematel ei ole suhteid vanematega inimestega, see on mõlemat pidi. Ka pastorate, töötajate tasemel.

Näiteks 3D koguduses on selline olukord, et minu arvates ei ole seal mitte kedagi, kes võiks suhelda vene keeles. Noorte inimestega nad võivad suhelda, kuna nooremad juba teavad ka eesti keelt. Meil ei ole ühiskeelt ja tekib barjäär. Vanemad inimesed vähemalt saavad suhelda vene keeles.

Kas meil on teoloogilisi erinevusi?

On ikka. Meie taust on erinev, ühed räägivad sellest, mida nad on õppinud piiblikursustel Moskvas, ja neil võis seal, kust nad on tulnud, olla oma koguduse traditsioon ja nad toovad selle endaga kaasa. Läänemaa ärkamise ajal toimus õpe esmalt Ameerikas, Suurbritannias, Saksamaal, aga peale Nõukogude aega olid kursused Moskvas. Need materjalid, mida kasutati siin, olid lääne materjalid. Kui meie vaatame tänapäeva, siis vene koguduste töötajad õpivad seal, kus saab õppida vene keeles, see tähendab kas Valgevene seminaris või kuskil mujal. Eesti koguduste töötajad õpivad kas meie seminaris või lääne seminarides. See, mida antakse edasi oma kogudustesse, tuleb ikkagi Venemaa poolt, aga eesti koguduste identiteete mõjutab rootsi ja teised kultuurid. Kui me elame ühes meediaruumis ja kuuleme samu jutlustajaid, siis see muudab ühtsemaks.

Otsetõlget venelastele korraldab Oleviste kogudus ja Loksa kogudus. See on kontekstualisatsioon, et jõuda nende inimesteni nende emakeeles. Kui meie elame kohas, kus on palju eestlasi ja kui on seal tugev venekeelne kogukond, siis kogudusel on võimalik tõlget kasutada. Eesmärk on, et evangeelium jõuaks inimesteni. Ma ei tea ühtegi venekeelset kogudust, mis võtaks eesmärgiks kõnetada inimesi, vaatamata nende keelele. Mõned eestikeelsed kogudused püüavad jõuda venekeelsete inimesteni nende emakeeles. Ja muidugi evangeeliumiga neid kätte saada. Kas meile on tähtsam evangeelium või on olulisem rahvus ja kultuur. Mitmekeelsed kogudused on head näited ja selliseid kogudusi, kes teevad oma tööd mõlemas keeles iga pühapäev, ei ole ainult meie liidus. Loksa on kõige parem näide.

Kuidas on lood põlvkondade erinevustega?

Toronto ja Vancouveri

Vancouveri kogudus otsustas, et nende kultuur ja eesmärk on teenistusi läbi viia eesti keeles ja nemad on välja suremas.

Torontos aga korraldatakse teenistusi kahes keeles, mis on segaperekondadele väga hea. Muidu need perekonnad läheksid ingliskeelsetesse kogudustesse. Ja ma näen sama toimumas ka vene kontekstis. Mõnedes piirkondades koguduste töö jääb veel kümneteks ja kümneteks aastateks venekeelseks. Meie peame leidma paremaid viise, kuidas me saame oma kutsumust, missiooni täita.

Jah, täna just rääkisime, et me räägime eestlastega, nagu nad oleksid juudid, aga nemad on kreeklasted. Neil puudub messia ootus. Meie peame otsima, kuidas inimesed mõtleavad. Meie peame kuulama, mida inimesed küsivad, muidu on nii, et meie pakume vastuseid, aga nad ei ole seda küsinud.

See on paratamatu, et kontekst mõjutab inimesi, kes siin elavad, nii heas kui ka halvas. Jumala soov on, et koguduste kaudu siin Eestis saaksid inimeste vajadused täidetud. Sellepärast on vaja tunda eesti inimest, sest siis kui sa vaatad Moskva uudiseid, siis sa oled hea misjonär Venemaal, aga Eestis oled sa kurt ja sõnatu. Väga oluline on omada isiklikke suhteid teiste rahvustega. Kui kõik räägivad, et mul on selline sõber, ja ta on teistsugune... Jah, meil on erinev ajalugu, ma ei pruugi olla nõus, aga ma saan aru, miks teine nii mõtleb.

Intervjuu 4

Kuidas oli koostöö venelastega minevikus?

Vene töö hakkas peale 1976, seal oli üks vend Terjentev, kellest see vene töö peale hakkas.

Siis tuli tema tütar, kes on praeguseni seal, tema isa, kellest vene töö algas, juba suri.

Milline on koostöö praegu?

Kuidas meil koostöö käib eesti ja vene kogukonna vahel? Kui teistes piirkondades üle Eesti käivad teenistused eriaegadel siis meil on see samal ajal. Kui on jutlus eesti keeles siis sünkroonina tõlgitakse vene keelde ja kui on vene keelne jutlus siis sünkroonina tõlgitakse eesti keelde.

Kui on jutlus eesti keeles, siis toimub tõlge vene keelde . Kui aga teistmoodi, siis tõlgitakse teistpidi. On umbes 70 laulu, mida saab koos laulda. Jah, muidugi kogudus õpib ka teisi laule koos.

Ka tähtpäevad peetakse koos, näiteks jaanipäeval oleme koos, nemad ei taha meilt ära minna, meie ei taha nendest lahti saada.

Probleemsed kohad, mis võivad tekkida? Kas meedia tõttu on olnud mingeid probleeme?

Nad omavahel võivad riielda, aga meiega mitte. Kui midagi tehakse koos, siis kõik on kohal: näiteks lõhume puid, hiljuti kolmkümmend ruumi tegime koos, ja pärast sööme koos. Vene pool ei vea meid kunagi alt.

Mis on võtmetähtsusega asjad, et töö sujuks paremini.

Pead teadma konteksti ja Jumala abiga tegema seda, mida saad.

Kas midagi peaks olema teisiti, kui ei oleks venelasi teie kogudustes?

Noh üks mõte, mis tuleb, on laulude valik. Peame arvestama sellega, mida venelastega koos saame laulda.

Meil on hea, et eestlased hästi tunnevad vene keelt, see on tõesti huvitav. Kui midagi toimub ühes keeles, siis see tõlgitakse teise keelde.

Ajaloos mõned lahkusid peale perestroikat, kuid suurem osa venekeelsest kogukonnast on alles jäänud Loksale elama.

Koostöö tulevikus?

Kui Jeesus ei tule tagasi, siis koguneme edasi, ja teeme tööd. Siin oli selline olukord, et põrandaalused tulid välja ja nendega oli raske, kuid nüüd nad kadusid ja probleeme ei ole.

Kas on teoloogilisi erinevusi?

Ei ole, meie kõik õppime Jumala Sõna valgelt, mida Jumal soovib meilt, nad on suurem osa tulnud maailmast ja nemad õpivad koos meiega.

Intervjuu 5

Missugune koostöö on olnud minevikus?

Minu isiklik kokkupuude venelastega on väike, aga ikka on. Murranguline koht oli siis, kui olin kaitseväes. Ja siis sunniviisiliselt pandi koos tegema tööd koos teenides vene meestega.

Teine võimalus teenida oli koos venenoortega Tapa Baptisti koguduses Tingasel.

Kuid meil oli selline soov, kus meie mõtlesime, kas teeme midagi eraldi nendele, kes on venekeelsed ja see on reaalne vajadus ja meie liigume selles suunas. Kui meil puudub keeleoskus ja kultuuri tunnetus, siis on seda kontakti väga raske saavutada. Minu arvamus on see, et mida aeg läheb edasi, seda tähtsam on see, et jõuda ka teisteni.

Kultuuri tunnetuse küsimus, mida sa mainisid, see on väga huvitav. Ma tunnen seda omal nahal, olen teine põlvkond, kes on siin, ja kui lähen Moldovasse, siis kahe nädala pärast on soov minna tagasi Eestisse. Üks osa minust on eestlane. Kui ma sõidan Moldovasse, siis minus nähakse eestlast. Moldovlased on emotsionaalsemad. Kontekst mõjutab seda, milliseks kasvavad.

Millised muljed on sul jäänud kaitseväes kokkupuutest venelastega?

On olemas laisku eestlasi ja on olemas laisku venelasi, on olemas tublisid mõlemal pool. See oleneb indiviidist. Kui ma kasvasin koolis, siis rõhutati: meie oleme eestlased, see on meie riik, venelastest räägiti, et nemad ei ole meie. Venelaste osakaal oli nii väike. Kuid kaitseväes sai nendega räägitud ja tehtud asju. Ühine keel on armastuse keel, et sa ei näita, et oled parem kui tema, ja nad andsid voli neid juhtida.

Kuidas sa mõtled: kus võiks olla see kokkupuutepunkt eestlaste ja venelaste vahel?

Minu arvamus: missionaalse perspektiivi kaudu. Kui meie vaatame endile, siis me leiame erinevusi. Aga kui meie keskendume väljapoole, siis teisejärgulised asjad langevad ära. Ja meil koguduses on see missionaalne lähenemine.

On sul olnud võimalus osaleda sellises asjas?

Minu peamine barjäär on keelebarjäär. Aga kus ma olen, seal tahan neid inimesi võimendada ja julgustada. Kogudus tahaks jõuda nendeni, aga meie oma kogudusel peaks olema tugev kogoduslik identiteet. Inimesed jõuavad kogudusse, aga selleks, et nad jõuaksid, peab panustama.

Vene keelt kõnelevate inimeste seas on erinevaid inimesi ja erinevaid rahvusi. On lihtne panna kastidesse, kui räägime venelastest. On vene taustaga noored, kuid nende rindkondades on selliseid, kes on väga eestistunud, kelle sõpruskond on väga lai ja nad on sotsiaalselt väga aktiivsed. On neid, kes ei tahagi välja minna ja otsida kontakte. Koguduses oleks vaja

eesminejaid, eesnäitajaid. Noortel peaks olema mingi ühine pind. Minu abikaasal oli selline mõte, et ajada kokku inimesi, kes tahavad õppida vastastikust keelt. Venelased räägivad eesti keeles ja eestlased räägivad vene keeles. See ei ole mugav. Peab tahtma ja siis tegema.

Mida õppisin TCM koolis loengutes olles, kuidas teised rahvused vastavad küsimustele, kuidas nad mõtlevad. Ma olen praegu Tallinnas. 89aastane naisterahvas, keda meie külastame, räägib, et on õigeusklik, aga see on kultuuriline usk, aga reaalselt usku ei ole.

Kas teoloogia on erinev?

Lääne inimene on individualistlik, minakeskne. Piibli lugemine on see, mida Jumal minule ütleb. See, mis Jumal ütleb isiklikus mõttes. Kuidas elu elatakse, on see, et eestlane on rohkem individualistlik, kuid ka kollektivistlik. Kui vaadata neid uuringuid, et meil Eestis on see individualism ja kollektivism suurem kui mujal, meie ei ole nagu ameeriklased, kus kõik käib läbi minaprojektsiooni. On suured ühisüritused, nagu laulupidu. Minu usk on selline, eestlane võib olla kollektiivne, kuid mida isiklikumaks läheb, seda individualistlikumaks ta läheb. Seda on näha ka vene keelt kõnelevatel inimeste juures.

Teoloogilise erinevuse näide on naisvaimulike teema, see on suur erinevus, kultuuriline vahe.

Mida teha teiste kultuuridega?

Eesti kultuuri säilitamiseks tehakse mitmeid asju, aga kuidas siis säilitada ka nende omakultuur, kes on siia tulnud – see on hea küsimus. Inimestel on erinevad arusaamad isegi sellest, mis on 9. mai.

Aastakonverentsil on korraldatud tõlge venelaste jaoks, mis aitab neid aru saada, mis toimub ümberringi.

Intervjuu 6

Milline koostöö on olnud minevikus eesti ja vene koguduste vahel?

Mineviku mõiste on lai, kuid alustame sellest, et on olnud Evangeelsete Kristlaste ja Baptistide Liit, mis on säilinud Eestis praeguseni. Tavaline koht, kus kohtusime vene kogudustega, oli siis konverentsil. Kui vaadata minevikku, siis paljudes kohtades olid kogudused venekeelsed, aga toimisid eesti kirikute all. Selline praktika oli. Kuigi oli keeruline riigikord, ei takistanud see tööd, ja me kasutasime ühte palvelat, ühte hoonet, et seal maksimaalselt kuulutada Jumala Sõna, kuigi olime piiratud. Siis oli ju kakskeelne riik, ja siis oligi üks vend abiks, kes aitas vahendada informatsiooni venekeelsete kirikutega. Vanempresbüter ei vandanud vene keelt ja oli vaja abi suhtlemisel. Ja suhtlus läks edasi. Sellel

tasemel meil probleeme ei olnud. Johannes Togi oli abiline ja ta käis vene kogudustes teenimas, kui oli abi vaja. Siis selline koostöö vorm oli, oli kakskeelne riik. Erinevate keeltega vennad said tööd teha, evangeeliumi kuulutada. Ja kui kohtuti, siis lahendati neid olukordi, mis puudutasid presbüteri tööd, juhtimisküsimusi ja ka teoloogilisi küsimusi.

Kui 1989 eesti vendlus otsustas iseseisvuda, siis tekkis selline koostöövorm, et vaimulikud töötegijad saavad aeg-ajalt kokku. Siiski on raske see, et vene kirikute juhtidel on puudu eesti keele tundmisest. Mõned küsimused on erinevalt lahendatud, kuid suuremas osas on meil ühine arusaam. Aga ülesehitus kogudustes ja koosolekute ajal on vaba: nii nagu kogudus otsustab, seda ka tehakse, iga kogudus ise mõtleb, kuidas teha. Mis meil on erinevad, on lauluraamatud. Eesti koguduste lauluraamatus on umbes 70 laulu, mida saame koos laulda. Kui meie tahame teha ühise koosoleku, siis võib neid kasutada. Aga minu arvates see süsteem, et on vene regioon ja venekeelsed kogudused, see toimib. Kui olin peasekretär, siis kutsuti, aga ka praegu, kui ma enam peasekretär ei ole, ikka mind kutsutakse neile nõupidamistele mis on veneregiooniga seoses, ja nii käin seal jõudumööda, et olla kaasas. Oluline on see, et anda juriidilises mõttes, mis on tähtis teadmiseks koguduse juhile, kuna kogudusejuht ei pruugi teada neid asju. Ja neil ühistel nõupidamistel, meie püüame anda seda infot edasi, mida tavaliselt pastorid ei tea, ja siis on võimalus seda infot edastada ka vene keeles. Erinev side on olemas liidu sees. Ja see on heal tasemel, võibolla saab mõningaid asju rohkem teha. Võibolla noortetöö, mis on suhteliselt eraldi nii vene kui ka eesti kirikutes. Aga pikk traditsioon, mis toimub, on piiblipäevad, kuhu on oodatud need, kes valdavad keelt. Noorte osas ehk võiks midagi teisiti teha, teha midagi paremini.

Regiooni õdede tööd prooviti teha koos. Eesti poole pealt oli Haldi Leinus, kes oli pikka aega liidu naistöö juht. Selline ühendav lüli on olnud ja on siiani olemas. Paar korda on proovitud ühiselt midagi korraldada, kuid seal tekib sama küsimus, kas üritus on kakskeelne – see on praktiline elu. Kõik, kes osalevad üritusel, ei valda eesti keelt ja kõik ei valda vene keelt. See ei ole probleem, on vaja lihtsalt leida tõlk, kes võiks tõlkida, ja leida ühine teema, sest isegi teema vajadus on erinev olenevalt sellest, milline kuulajaskond on, kas eesti- või venekeelne grupp. Aga teeme sama tööd Issanda viinamäel: et jõuda inimesteni, räägime neile nende emakeeles. Arenguruumi on. Aga mida võiks teha. Minuni ei ole jõudnud sellist informatsiooni, et piisavalt ei pöörata tähelepanu venekeelsele tööle. Vene koguduste osa on 12–15% liidus, aga riigis on nende protsent umbes 30, nii et evangeeliumipõld on väga avar. Aga konverentsidel ja nõupidamistel on need kaks poolt esindatud. Vanematekogus on vanempresbüter esindatud, nii et selles kohas, kus langetatakse otsuseid, on ka vene koguduste juhtfiguur olemas. Ja see on toimunud hästi.

Oleviku olukord veneregioonis.

Aga hetkeseis, mis võiks olla tervikuna. See, et vene regiooni sees kirikutevaheline koostöö võiks olla parem, ja igaüks on oma linnas, aga peaks arendama koostööd. Ja et sinna minna ei ole võimalik sinna koha peale minna. Aga ka vene regiooni kokkusaamised toimuvad regulaarselt, see on väga positiivne.

Kuidas eesti kirikute vahel toimub koostöö, et paremini ka vene regioonis teha tööd? Kas kalendri eestpalvekogudused teevad kuidagi rohkem koostööd?

Palveõrgustik on juba palju aastaid toiminud. Millest koostöö sõltub? See sõltub koguduste juhtidest. Praktika on selline, et meie palvetame iga pühapäev nende eest, ja loodame, et nemad palvetavad meie eest. Siis me teame nende muresid ja rõõme. Teine praktika on see, et külastame eestpalvekogudust korra aastas, tavaliselt toimub see koguduse aastapäeval, muidugi sõltub ka vahemaadest. Nii et kogudustevahelised suhted võivad olla väga erinevad. Ühe kogudusega suhtleme väga aktiivselt aasta jooksul, teisega on raskem suhelda. Aga mida tehakse, see on vastastikune külastamine. Kui on peaaegu 70 kogudust, siis kõikidega suhelda on päris võimatu. Meil on piirkonnad: vene regioon, lääne regioon, Tallinn. Ja selle piirkonna sees käib suhtlemine. Ja sõltub regioonijuhist, kas nemad omakorda korraldavad oma üritusi või kokkusaamisi. Need ühised kokkusaamised on väga tähtsad, seal on võimalik kokku istuda, arutleda teemade üle. See on väga tähtis ka vene regioonis. Aga on ka olemas suhted regioonist väljaspool ja väljaspool palveõrgustikku. Aga see sõltub isikutest. See, et sa saaks õppida kõiki kogudusi tundma, võtab palju aega, sest iga aastaga on üks kogudus korruga. Keegi pole nii kaua aega tööl, et kõikidega tuttavaks saada. Siin on palju arenguruumi ja arenguvõimalusi. Eks suvefestival ühendab, PP ühendab, vaimulike töötajate väljasõit: sealne suhtlus ja kohtumised.

Kui rääkisime, et on veel arenguruumi – kuhu siis liikuda, kus võiks olla rohkem koostööd olla?

Selles olen ma palju veendunud, et arenguruumi on palju. Võiks leppida kokku koha leidmises, evangelisti osas ja teha rõõmusõnumi levitamist. Et rohkem koostööd teha. Mõnes piirkonnas tehakse seda rohkem, aga tervikuna on päris palju arenguruumi. Tallinnas toimuvad evangeelsed üritused, aga mitte iga kogudus ei saa selliselt teha, sest sõltub ka koguduse potentsiaalidest. On olemas suuremad kogudusi, kus on võimalusi rohkem.

On tehtud uuringud teise põlvkonna sisserändajatest, mis teie arvates muutub teises põlvkonnas?

Meie naabriteks on vene perekond, nemad mängisid ilusti, hüppasid batuudil. See on ilus lõimumine. Vene perekonna lapsed õpivad selle kaudu nii hästi eesti keelt, see üllatas meid.

Kui teenistused on regulaarselt kakskeelsed, siis on vaja sünkroontõlget. Näiteks meil oleks see raske, Olevistes on see lihtsam, on olemas tehnika. See on võimalik. Ühekordseid koosolekuid on võimalik teha, aga pidevalt seda teha... Aga lõimumise mõttes oleks see hea. Kuidas aga koos seda teha, seda veel tuleb õppida.

Toronto ja Vancouveri näitel, kas lõimumine on tähtis?

Väljaspool on selline praktika, et koosolekuid peetakse kahes keeles. Kas kaotada siis kogudusest need perekonnad, kus on juba üks abikaasadest teisest? Nad lähevad ingliskeelsetesse kirikutesse. Nende kodukeel on inglise keel.

Intervjuu 7

Как сотрудничество проходило в прошлом?

Русский регион организовался, или объединение русско язычных церквей организовался 30 лет обратно в 1986, целью было чтобы русские церкви больше общались между собой могли сотрудничать теснее в труде на ниве Божьей. До того как был организован русский регион были две большие русские церкви одна на востоке страны, то есть в городе Нарве, и в Таллинне. После того как организовался Русский регион во многих регионах Эстонии появились поместные самостоятельные русские церкви. До этого они были как русские группы в Эстонских церквях, но постепенно они переросли в церковь и стали независимыми. Таких церквей ряд, это церкви в Кохтла-Ярве там их три. В Силламяэ организовалась русская церковь. В Кивиыли организовалась в начале 90-ых русскоязычная церковь. В Тапа организовалась русская церковь. В Кехра была русская группа, в Локса проходит и по сей день общение на двух языках, служение проходит с синхронным переводом.

В Пярну организовалась русскоязычная церковь и в Валге две русскоязычные церкви.

В Тарту же была и есть русская группа при Эстонской церкви.

В общем сейчас 12 церквей которые входят в это русское объединение.

Настоящее время?

Русские братья ничем не обделены, в совете старейшин Эстонского Союза ЕХБ есть также представитель русского объединения, где мы можем сказать что думают русские церкви по поводу одного или другого вопроса или решения. Так что работа проходит по братски, с уважением к друг другу. Мы не обделены ничем, мы в курсе дел, и имеем право голоса.

Если были проблемы в церквях то их нужно было решать, и со времен приняли решение чтобы выбрать старшего пресвитера, который мог бы решать эти вопросы, а то до этого нужно было решать проблемы эстонским братьям.

В свое время в конце восьмидесятых в Москве на конференции ВСЕХБ пришли даже братья молдоване рускоязычные поинтересовались как это работа выглядит, что это представляет из себя.

Разница в теологии?

Даже из истории видно что русский регион придерживается богословия которое стремиться к перво-апостольской традиции.

Intervjuu 8

Как сотрудничество проходило в прошлом?

В Пярну организовала рускоязычная группа 1950, но здание мы получили только во время перестройки 1990 году, здание которое Советский союз забрал от Союза Эстонского в прошлом, но его конфисковали или национализировали. В свое время дом был приобретен и перестроен и принадлежал Эстонской общине.

В свое время русские группы до того как был организован русский регион , эти рускоязычные общины по всей эстонии общались отчасти.

Выбирался от эстонской общины брат который был ответственен за русскую группу при церкви. В русских церквях приезжал Йоханес Тоги был ответственным или связующим братом, он давал советы. Этим трудом до 1986 года. Трудности и в переводе.

Если организовывается русская церковь из Эстонской общины то это это не значит что они потеряли отношения, просто русские разберутся между собой лучше.

В свое время братья собрались и решились на то чтобы был организован русский регион в Эстонском братстве.

И потом написали письмо от русских братьев для Мерилоо , и он отреагировал на это, и его Николая Орехова выбрали на старшего пресвитера русского региона.

В настоящее время как проходит сотрудничество?

Когда нахожусь на встрече союза то не имею проблем в сотрудничестве, мы находим братские отношения. Да мы можем отличаться в проведении богослужения но у нас есть многое что нас объединяет.

На конференции у нас есть свой переводчик которой переводит нам и мы все понимаем только жалко то что русские братья не приезжают на эти совещания вместе с Эстонцами.

Разница в теологии?

Есть линия которую они не переходят и которую мы не переходим, они не хотят менять нас и мы не хотим менять их, мы ведем баптистскую линию. И в взаимном уважении вдвигаемся дальше.

Для того чтобы держать ориентир нужно знать основы на которых нужно держаться. Есть прекрасные труды которые сделаны, литература которая нужна каждому пастору на столе, но самая главная это Библия.

Intervjuu 9

Как сотрудничество проходило в прошлом?

Конечно сотрудничество с Эстонским братством оно позитивное. Конечно мы представители разных культур но тем не менее мы сотрудничаем хорошо.

В настоящее время как проходит сотрудничество?

Почему у нас может быть затруднено сотрудничество, это не только от незнания Эстонского языка, здесь намного глубже.

Раньше Эстония была вассалом России но как Эстония получила свободу то она начала проводить и другую политику в внешней политике так и в церковной политике.

Раньше Эстония входила во ВСЕХБ и она было образцовой страной. Когда в советский союз приезжали гости куда их везли чаще всего конечно в Эстонию. А сейчас Эстония развернула свою машину на запад и мы с настороженностью смотрим на эстонские церкви.

Сейчас какбудто схватка между пожилым поколением и молодым поколением пастырей.

А русские церкви взяли позицию выжидания.

Он говорит что был на одной экуменистической молитве и ему было непонять как женщина может быть пастором. И он сказал об этом всем присутствующим.

Разница в теологии?

Он говорит что их задача воспитать богобоязненную молодежь, через курсы которые проводятся Минской семинарией здесь. Мы не жалеем средств на это образование,

чтобы молодые братья получали теологическое образование, и заполнили тот вакуум который был организован Советским союзом.

Intervjuu 10

Вопрос заданный какое сотрудничество было в прошлом?

Он говорит что вспоминает как Хельдур Кайасте обращался к нему с одним социальным проектом для детей которое уже действует больше чем десять лет. Спонсором сначала была одна миссия потом другая, а теперь этим занимается Сыбралът сыбрале.

Что из прошлого вспоминается когда молодежь проводила молодежные лагеря в Нутсаку остался хороший опыт.

В настоящее время как проходит сотрудничество?

Если к примеру пропадут со стороны Сыбралът Сыбрале лагеря для мало имущих то мы сам не сможем предложить им ничего.

Если бы не Руди то этого общения которое сейчас есть не было, потомучто Руди рассказывает о том что происходит в эстонском обществе, законны которые касаются церквей, о братстве.

Его мнение такое что на русской стороне старшее поколение не говорит на эстонском а начинает говорить уже с среднего возраста и молодые уже свободно общаются на эстонском.

В скольких проектах социальных он не участвовал это всегда было очень хорошее сотрудничество, если даже на эстонском не получалось объясниться объяснялись на английском.

Он свидетелем как в прошлом была одна церковь в Таллинне которая проводила служение на двух языках сразу, и эти общения которые проходили были очень особенными, очень дружественные. Это было примером сотрудничества между эстонцами и русскими.

В проведении служения отличие в том между эстонскими и русскими это количество проповедей, у русских бывает и три проповеди за раз. А у эстонцев по другому.

Разница в теологии?

Его мнение что эстонцы более либеральнее а русские более консервативнее.

Intervjuu 11

Какое сотрудничество было между эстонским братством и русскими церквями?

Во первых мы являемся частью этого союза, на уровне братьев конечно было сотрудничество. И конечно же были личные отношения у Нарвской церкви с таким братом Арпадом Ардером. Первые крещения проводил он здесь в Нарве, также и сочитывания проводил он по просьбе местных. У нас с ним были очень тесные взаимоотношения, мы даже ездили ему делать ремонт. А также он приезжал и рассказывал о себе и мы записывали это и потом эти материалы которые были у нас легли в основу его биографической книги.

Арпад знал что у нас и в то время проходило воскресная школа она конечно была запрещена, но он знал где она проходит, шел туда во время богослужения и детям рассказывал истории тем детям, те дети сейчас уже сами дедушки да бабушки, и они рассказывают эти истории своим детям и внукам.

Также и Тоги имел личные контакты здесь в Нарве, личных друзей. Он даже знал что в Нарве у него есть и диван.

Но вот на уровне церквей они не помнят того чтобы было сотрудничество.

В молодости помнит как к ним приехал коллектив играющий на канэли, и больше ничего такого межцерковного.

Конечно у нас есть личные дружественные отношения с Хельдуром Каяасте но личное и он также этим втянут и в нашу церковь. У нас есть побратимая церковь в Швеции, и Хельдур как переводчик и как посредник помогает в этом.

У нас в Нарвской церкви есть и Эстонцы. Когдато здесь была даже финская группа, и один из членов церкви раз в месяц проводил служение на финском языке, между двумя служениями которые проходили по воскресениям, проходило и раз в месяц и финское служение.

Если пастора церкви подружаться то и церкви подружаться. Просто сейчас не завязалось таких отношений между пасторами русских и эстонских церквей.

Может ли СМИ воздействовать на отношения между нами?

Я не вижу того чтобы медиа наговаривала друг против друга. Но что вижу что есть обиды, одной стороны на другую. Конечно же и среда действует на нас в том что наш эстонский язык такой. И это влияет и на наши контакты.

Конечно молодежи будет по легче, но средний и пожилой возраст таких изменений не видиться.

Случай был как на таможене мы с братом смотрим и видим как четыре таможенника эстонца говорят между собой по русски и они этого не замечают, мы посмеялись и сказали что такое может быть только в Нарве.

Как может отношения улучшиться между русскими и эстонскими церквами?

Говорит он что проблеммой может быть то что старое поколение уменьшается среди эстонцев которые говорят по русски а молодые эстонцы и не знают русского. Так что вот так, и наши молодые учатся эстонскому но это образование никакое. Мы имеем отношения с Швецкой церковью они приезжают к нам мы едем к ним в гости. Конечно тут молодежь была Нарвская в Тарту и для них было интересно говорить через перевод, и видеть эстонскую общину.

Конечно хорошо что есть и лагеря которые организывает Сыбральт Сыбрале и они подстегивают и нашу молодежь учить эстонский язык.

Конечно хорошо что мы молимся за одну церковь в году, но если бы мы еще и посещали друг друга это бы делало много хорошего. К примеру когда из Тарту Лехо привез автобусс с пожилыми, они посетили и нашу общину. Это объединяет церковь, и расширяет горизонты. И меня промелькнуло нужно и нашим пожилым так выезжать, это расширяет кругозор и пожилых они будут знать за кого они молились целый год.

Если осознано не сближаться то ничего и не произойдет, барьеры будут расти, мы за этими будем меняться и говорить будем друг на друга вот мы консерваторы а они либералы.

Каждая группа вариться в своем соку, у русских свое у эстонцев свое, свои лагеря, свое служение и т.д. Если осознано не менять такое то ничего не измениться. Если ничего не делать ничего и не будет сделано, я в это так верю.

Пожилым этого не надо не видно желание. А молодые в своем соку варяться.

Вакум природа не терпит если не будет сотрудничества между эстонскими и русскими здесь, то смотри какая тенденция молодежные конференции откуда приезжают из России спикеры, Украина, Белоруссия, Молдавия, и проведения лагерей тоже участники также приезжают из этих стран.

В нашей церкви запрещено с кафедры говорить о политике и о других учениях. Хотите говорить об этом не церкви этому место. А то как в украине поделились церкви кто за кого.

Он говорит о том как у него в церкви был гость эстонец и он сказал что какбудто побывал в прошлом в годах 70-ых, а наши говорят находясь у эстонцев так намодернизировались что даже в начале служения не молятся.

SUMMARY

Theme of the present thesis is „Cooperation between Estonian and Russian churches in the Union of Estonian Baptists and Evangelical Christian Churches”.

The goal of the thesis was to describe the cooperation between Estonian and Russian churches in the past, in present and possibilities for the future. Also, I asked a question if we do have theological differences.

The method what I have used to gather the data was semi-structured interviews. I interviewed 11 pastors who are or were pastors or in the leading position of Estonian or Russian churches of the Baptist Union. In the Baptist union there are 12 Russian speaking churches. The biggest Russian speaking churches are in Tallinn and Narva. Interviews were done with 6 pastors from Estonian speaking churches and 5 pastors from Russian speaking churches.

Also, I researched the efforts made by the Estonian Government concerning integration. Churches are part of Estonian society, and we need to understand the sociological processes of the country. The research that was done by the Estonian government showed that language is an important part of integration, but most important is contact with the native population. This kind of cooperation cannot be forced. It takes time for each side to decide what they want to do in this situation. Main part of the research revealed the need to spend much more time and resources to practical cooperation with other cultures than just teaching the language.

The interviews that were done for the present research revealed that in the past, there was a very good cooperation and the fruits are still visible today. There are possibilities to grow in the cooperation between Estonian speaking and Russian speaking churches in the Baptist Union. In addition the research revealed that first generation Russian speaking immigrants are not as open as the second or third generation.

There is a very good example of cooperation in Tallinn where two churches have bilingual youth meetings called „Molodestkas” – a word combined of Russian and Estonian words.

There is another integration project of Estonian-Russian camps by a Christian social organization „Sõbralt-Sõbrale“ that belongs to the Union of Baptists and Evangelical Christians of Estonia.

Several interviewees said that there is no difference in persons between Russians and Estonians, they both are humans.

The result of this thesis is that in the society and church we can have cooperation like in the past, but we can continue in developing practical cooperation situations between the Estonian speaking and Russian speaking people. It is important to notice that there are many Russian speaking people who are able to speak good Estonian too.